
LEGATER

Gennemser man Aarsberetninger fra en Række udenlandske Akademier, vil det i de fleste Tilfælde være iøjnefaldende, baade for større og mindre Akademiers Vedkommende, hvor mange Legater og Donationer der i Tidens Løb er stillet til Raadighed for dem. I Forhold til Landets Størrelse er der i Danmark mange store videnskabelige Fonds, hvoraf det betydeligste, Carlsbergfondet, administreres af en Direktion valgt af og iblandt Selskabets Medlemmer (jvfr. S. 629). Men ses der bort fra dette Fond, paa hvis Administration og Fordeling Selskabet kun kan have Indflydelse gennem Valget af Direktionens Medlemmer, er det en beskednen Række Legater og andre Gaver af den Art, der i de forløbne 200 Aar er blevet Selskabet til Del. — De tre ældste af Selskabet modtagne Legater, Thotts, Classens og Schous Legater, er bestemt for Præmiering af Prisbesvarelser, en Form for Drøftelse af Problemer, som var mere almindelig tidligere end nu. Prisbeløbene, der var til Raadighed, var ikke store dengang og er nu ganske utilstrækkelige til at fremkalde de ønskede Besvarelser i de fastsatte Terminer. Legatbestemmelserne har derfor for disses Vedkommende maattet underkastes forskellige Modifikationer. Og dog er der gennem Præmielegaterne fremkaldt ikke ganske faa gode Besvarelser af Betydning baade for Videnskaben og for det praktiske Liv. — De øvrige Legater er bestemt for Fremme af videnskabeligt Arbejde paa noget forskellig Maade.

Legaterne kan deles i følgende Grupper:

I. Kapitalen ejes og administreres af Selskabet.

Thotts Legat.

J. P. Suhr & Søns Legat til Erindring om Professor, Dr. med & phil. Julius Thomsen.

Emil Herborgs Legat til unge, danske, mandlige, ubemidlede Naturvidenskabsmænd.

II. Selvejende Institution, der administreres af Selskabet.

Grosserer A. Collstrops Hjem for en dansk Videnskabsmand.

III. Renter modtages udefra og administreres af Selskabet.

Classens Legat.

Schous Legat.

Den Grevelige Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse.

Pastor emer. F. J. Ørnborgs Legat.

I det følgende er hvert enkelt af disse Legater og deres Virkemaade omtalt, idet der dog ved Fremstillingen er anvendt den Rækkefølge, i hvilken de er modtaget af Selskabet.

THOTTS LEGAT

Det ældste af de Legater, som skænkedes Selskabet til et bestemt Formaal, er Thotts Legat.

Den 10. September 1785 afgik Selskabets tidligere Præsident og Æresmedlem, Statsminister, Greve Otto Thott, ved Døden (Portræt S. 441). I det første Møde i Sæsonen, den 11. November 1785, fik Selskabet »forelagt en Efterretning om de til sammes Bestyrelse overdragne adskillige Tings Tilstand og Fremgang«. Om det sidste Punkt af denne Efterretning findes følgende Bemærkninger i Forhandlingsprotokollen: »Til sidst forelagde Secretairen et under 18 oct 1785 Sælskabet tilskrevet promemoria fra Exsecutorerne af Si Herr Geheimeraad Grev Thottes Testamente, de Herrer Conferentzraad Anchersen og Etatsraad Schow, hvor ved meldes, at denne Salige Herre har skienket 2500rd til Societetet, for af Renterne aarlig at udsætte 2de præmier af 60 og 40rd for de beste Afhandlinger til Agerdyrkningens Forbedring og Skovenes Opelskning. J den Henseende indstillede Secretairen, at siden Renterne begynde fra 11te Dec førstk, om da ikke de to præmie Spørsmaal bør udsættes sidst i dette Aar og Svarene indkomme inden Dec: udgang 1786; samt om Medlemmerne vilde være betænkt paa slige Spørsmaale. Herr Conferentzraad Erichsen erindrede at da de Kongl Collegier ere beskieftigede i denne Tid med disse Objecter saa vilde det være got forud at correspondere med dem for saavit mueligt at handle med deres Hensigter overeensstemmende, hvilket blev bifaldet.«

Ved Codicil af 22. Juli 1782 til sit Testamente havde Otto Thott blandt andet udtalt følgende:

»Jeg skjænker til Videnskabernes Selskab i Kjøbenhavn 2500rd siger Toe Tusinde fem Hundrede Rixdaler, af hvis Rente aarligen udbetales 2 Præmier af 60 og 40rd til dem, som indlevere de bædste Afhandlinger til Agerdyrkelsens, saasom Korn-Avling, Engenes og Græsgangenes Forbædning, samt Skovenes Opelskning.«

I ovennævnte Promemoria af 18. Oktober 1785 meddelte Eksekutorerne, at de var villige til mod Selskabets Kvittering at udbetale de skænkede 2500 Rd. til den forestaaende 11. December, og Beløbet figurerer allerede i Selskabets Regnskab for 1785. Blandt Værdipapirerne er optaget »To Kongl Obligationer dat. 10 Nov 1783 hver paa 1500 rd som af Exsecutorerne i Sl Grev Thottes Boe ere til Societetet udlagt; begge a 4 proc i to terminer. NB. af disse 3000 rd ere de 2500 rd legerede de 500 rd i Aar udsadte«. Paa Udgiftsiden er under 20. Dec. 1785 anført 500 rd »til at fuldgiøre Summen 3000 rd, som blant Obligationerne ere anførte«. Allerede ved Legatets Udbetaling er Summen indgaaet i Selskabets Kapital, og heri er ikke siden sket nogen Forandring. Det paahviler Selskabet helt at administrere Legatets Kapital og at overvaage, at Legatets Renter anvendes i Overensstemmelse med Testators Ønske.

For at opfylde dette Hverv begyndte Selskabet straks selv at overveje, hvilke Opgaver der i de nærmest følgende Aar kunde udsættes. Det maa da erindres, at de praktiske Spørgsmaal, som af Testator ønskedes belyste ved Præmiers Udsættelse, var vidt fjernet fra de Opgaver, som Storstedelen af Selskabets Medlemmer ellers beskæftigede sig med. Da man aabenbart i Kollegierne for Tiden var interesseret i saadanne praktiske Spørgsmaals Løsning, henvendte Selskabet sig til Rentekammeret med Spørgsmaalet om de rette Opgaver. Med Svarskrivelse af 30. December 1785 stillede Rentekammeret Forslag til 5 Opgaver, hvoraf de 3 tog Sigte paa bedre Redskaber for Agerdyrkingen. I Selskabets derpaa følgende Møde den 13. Januar 1786 besluttedes det at nedsætte en Kommission til at modtage de indkomne Forslag og at vælge de mest passende Opgaver. Til Medlemmer heraf valgtes Jon Erichsen, M. Th. Brünnich, Th. Bugge, J. M. Geuss og N. Morville. Kort Tid efter, den 3. Februar 1786, holdt Kommissionen sit første Møde til Overvejelse dels af de fra Rentekammeret indkomne Forslag og dels af ikke færre end 14 fra Selskabets Medlemmer indkomne Forslag. I Tilslutning hertil fremlagde to af Kommissionens Medlemmer, Jon Erichsen og N. Morville, Uddrag af forskellige Tidsskrifter og Afhandlinger, hvori flere af de foreslaaede Spørgsmaal tidligere var behandlet. Resultatet blev, at Kommissionen stillede Forslag om at udsætte to Opgaver for hvert af de tre følgende Aar: 1786, 1787 og 1788. Af Opgaverne var een for hvert af Aarene valgt blandt Rentekammerets Forslag. Besvarelserne skulde være affattet paa Tysk eller Dansk og være indkommet inden hvert Aars Udgang. Kommissionens Forslag blev i et Møde af Selskabet samme Dag, den 3. Februar, uforandret vedtaget. Spørgsmaalet om, hvilket af de to Spørgsmaal der hvert Aar skulde belønnes med 60 Rd. og hvilket med 40 Rd. blev udsat til senere Overvejelse, naar der kunde tages Hensyn baade til Opgavens Vanskelighed og til Besvarelsens Udførlighed.

Den 22. Juni 1787 var Legatkommissionen atter samlet, og i Stedet for de afdøde Medlemmer Jon Erichsen og J. M. Geuss mødte P. C. Abildgaard og J. C. Fabricius. Ved dette Møde vedtog Kommissionen enstemmigt at tildele Lektor Erik Nissen Viborg den første Præmie af Thotts Legat, og i dette Tilfælde den største Præmie 60 Rd. til Belønning for Forfatterens store Grundighed. Afhandlingen, der behandlede Spørgsmaalet om Bygget, dets Varieteter og Arter, blev af Selskabet udgivet i

1788. — I samme Møde behandlede 15 Forslag til Opgaver for 1789, hvoraf to udsattes. Der var saaledes Forslag nok at vælge imellem. Men til Trods for at der stadig udsattes nye Opgaver, og at flere af de ubesvarede Spørgsmaal gentoges, indkom der i de nærmest følgende Aar kun nogle faa Besvarelser, hvoraf ingen belønnedes. For om muligt at bøde paa dette uheldige Forhold besluttede Kommissionen i et Møde den 5. Januar 1792, »at Indbydelsen til de Thottske premier skal i Aar og intil videre skee i Testators almindelige Udtryk, da de af Selskabet hidtil udsadte bestemte Spørgsmaal hidtil ere blevne ubesvarede og altsaa Testa[to]ris Hensigt ikke opnaaet, avertissementet herom findes i Adresse Compt. Efterr. 1792. No. 18 d: 23. Jan:«.

Denne Bestemmelse berørtes i nogen Grad deraf, at Selskabet i Mødet den 22. Juni 1792 havde modtaget Meddelelse om Oprettelsen af Generalmajor J. F. Classens Legat, for hvilket Selskabet skulde udsætte Præmier for Løsningen af Spørgsmaal paa næsten de samme Omraader, som i Forvejen belønnedes af Thotts Legat. Det var da naturligt, at Selskabet behandlede de to Legater paa samme Maade. Selskabet besluttede da i Mødet den 28. December 1792 »i andledning af de Classenske og Thottiske Legater, at Secretairen kunde giøre et udkast til præmiespørgsmaalene efter det som allerede er foreslaaet i den for de Thottiske Legater indrettede protocoll og det den 21 Dec resolverede; hvilket sendes til den physiske Classe, og bleve herefter hvad disse Legater angaaer alt at indføre i fornævnte protocoll for at have saavel Forslag som Beslutningerne samlede paa et Sted til Efterretning for Fremtiden.« Den her omtalte Protokol »Det Thottiske Legatum Vedkommende« var af Sekretæren indrettet allerede i 1788 »især i den Hensigt, at alle i Forslag bragte og virkelig udsadte Spørgsmaal kunde have samlede og med eet oversees«. Den var bestemt til at cirkulere blandt Kommissionens Medlemmer, for at de deri kunde gøre deres Bemærkninger og stille nye Forslag. Imidlertid blev den kun i ganske kort Tid anvendt for dette Formaal, idet Kommissionens hidtidige Arbejde med at stille Forslag og bedømme Besvarelser blev overdraget til den i Oktober 1792 oprettede fysiske Klasse, hvis Hensigt, saa vel som de øvrige to Klassers, bl. a. »skal være at overlegge og aftale saavel hvad Prismateriers Udsættelse og indkomne Stykkers Bedømelse, hver i sit Fag, angaar.« Den 25. Januar 1793 approberede Selskabet det fra den fysiske Klasse indsendte Forslag til Opgaver for saavel Thotts som Classens Legater. De to første Opgaver havde en Ordlyd, der laa meget nær de almindelige Udtryk, der var anvendt i de to Legatstifters Testamenter; men desuden vedtoges Udsættelsen af en Række mere specielle landøkonomiske Opgaver. Det vedtoges endvidere, at Opgaverne skulde trykkes »for til Selskabets Medlemmer og ellers hvor det efter Omstændighederne fandtes passende at udleveres«. Dette skete i »Bekjendtgjørelse fra det Kongelige Videnskabernes Selskab i Kiøbenhavn den 25de Januarii 1793«, hvormed en aarlig Publikation paabegyndtes, som senere fra 1816 fortsattes i Rækken af »Oversigter«. Et Forsøg paa at gøre Opgaverne mere tillokkende ved at fordoble Præmierne førte heller ikke til noget Resultat. Endelig i Selskabets Møde den 17. Maj 1799 behagede det Grev C. D. F. Reventlow, Selskabets Æresmedlem, at paatage sig

efter Selskabets Anmodning at foreslaa mere specielle Prisspørgsmaal end de hidtil udsatte, baade for Thotts og Classens Legater. I Januar 1800 traadte et Udvalg sammen for at stille Forslag, og et Par Maaneder senere udsendtes en ny »Bekjendtgjørelse«, indeholdende ikke mindre end 21 Prisopgaver, deraf 18 for Thotts Legat, de 3 øvrige for Classens Legat. Denne Samling af Opgaver blev nu gentaget Aar efter Aar i lang Tid med enkelte Udeladelser og Nyoptagelser. Det udsatte Præmiebeløb var almindeligvis 100 Rd., enkelte dog 200 Rd. og andre 50 Rd. Ved de ændrede Møntforhold i 1813, da Statens gældende Mønt blev Rigsbankdaleren, var det nødvendigt at halvere Præmiebeløbene. Herom gives Meddelelse i Mødet den 12. November 1813: »uden at tabe kan Selskabet ey udbetale mere, medmindre man skulde angribe Kapitalerne, hvilket er imod de Kongelige Resolutioner og ganske vist og var stridende mod Testatorernes Hensigt. For de testamenterede Kapitaler ere tagne Kongelige Obligationer, alle ældre end 1807, de ere omskrevne til Rigsbankdaler, Daler for Daler¹; men i Stedet for 4 p. c. Dansk Courant aarlig Rente udbetales saa længe Krigen varer ikkun 2 p.c. Rbd; da altsaa Indtægterne af disse Kapitaler ere nedsatte til det halve, var det og nødvendigt at Premierne maatte nedsættes til det halve i Rigsbankpenge«.

Trods det, at der hvert Aar udsattes en Række Opgaver, lykkedes det stadig ikke at faa de ønskede Besvarelser. Dette medførte naturligvis, at de udsatte Præmiebeløb ikke udbetaltes, og at der efterhaanden opsamledes ret store Legatbeløb i Selskabets Kasse. At der heri muligvis var noget urigtigt havde man tilsyneladende ikke været fuldt opmærksom paa, før en Komité bestaaende af P. Løvenørn, J. F. W. Schlegel, C. F. v. Schmidt-Phiseldeck og E. N. Viborg efter Sekretæren Th. Bugges Død i 1815 nedsattes for at undersøge Selskabets finansielle Tilstand. Denne Komité fandt ved sin Gennemgang af Regnskaberne, at de indbetalte Legatbeløb ikke var holdt som særskilte Fonds, der skulde accumuleres, men at Pengene i de Tilfælde, hvor Præmier ikke udbetaltes, slet og ret var blevet i Kassen, og ligesom enhver anden Indtægt anvendt til Selskabets Brug. Om Rigtigheden af denne Administrationsmaade kunde der være delte Meninger, og Komitéen fandt, at Sagen burde bedømmes efter Lovkyndiges Forklaring af de respektive Testatorers erklærede Vilje. I Mødet den 12. Maj 1815 nedsattes derfor en ny Komité, bestaaende af de lovkyndige Medlemmer J. F. W. Schlegel, E. N. Viborg og A. S. Ørsted til at afgive Betænkning om dette særlige Spørgsmaal indenfor Selskabets Finanser. Schlegel og A. S. Ørsted fandt, at Legatbestemmelserne var holdt i saa almindelige Udtryk, »at Selskabet ikke har handlet mod Testatorernes Villie, ved at anvende de Penge der ere blevne tilovers, naar Legaternes Betingelser vare opfyldte, til andre nyttige Øiemed. De anseer det dog for raadeligt, at, til Hæder for Testatorerne, særskilt Conto i Selskabets Regnskaber føres over ethvert af disse Legater, og at den Tilvæxt som samme ved oplagte Renter bekommer, . . . anvendes paa en Maade der meest nærmer sig den Testatorerne selv have opgivet. Blandt andet kunde de Selskabets Medlemmer der vilde anstille Forsøg over en eller anden for Praxis vigtig Materie af denne Besparelse nyde Understøttelse«. Dette sidste Forslag var fremsat af H. C. Ørsted. I sit Votum paaberaaber A. S. Ørsted

¹ Obligationer yngre end 1807 (incl.) omskrevs i Forholdet 6 Rigsdaler Courant = 1 Rigsbankdaler.

sig Selskabets Pengetrang, der i Særdeleshed var fremkommet ved de store Udgifter gennem flere Aar til den geografiske Opmaaling og Kortudgivelsen. At anvende Legatmidler til at assistere Selskabets Trang i den Anledning kunde ikke siges at stride mod Testatorernes Vilje. Kommissionens tredie Medlem, E. N. Viborg, fandt, at det besparede skulde anvendes til Forøgelse af Præmierne for derved at fremkalde Besvarelser. I Selskabets Regnskaber spores ingen Forandringer i den kommende Tid vedrørende Opsummering af Thotts Legat. (Noget anderledes forholdt det sig med Classens Legat, se S. 597). Aar efter Aar indgik de forfaldne Renter, som ikke udbetaltes som Præmier, i de øvrige Indtægtsbeløb og anvendtes som disse til Selskabets almindelige Formaal. Dette kunde uden Vanskelighed udefra ske med Thotts Legat, hvis Kapital administreredes af Selskabet. Først i allernyeste Tid, saa sent som i Budget for Aaret 1926, er af Kassereren paabegyndt et særligt Regnskab for de indkomne Legatbeløb, begyndende med Summen 0, saaledes at disse Beløb nu er ansat som særlige Fonds, der stadig er til Raadighed. Hvad Opgaverne angik, skortede det stadig paa tilfredsstillende Besvarelser trods de mange udsatte Opgaver. Efter Forslag af H. C. Ørsted til den fysiske Klasse vedtog Selskabet da i Juli 1817 kun at udsætte eet Spørgsmaal aarligt for hvert af Legaterne, og samtidig at forhøje Præmien til 100 Rbd. Sølv-Mønt. Dette blev straks ført ud i Virkelighed, men alligevel sporedes ingen synderlig Bedring. Hvert Aar blev saaledes udsat een Opgave for Thotts Legat. Fra 1840^{erne} blev Præmien 200 Rbd., senere Rd. og fra 1875 400 Kr., det Beløb som aarlig modtages i Rente. For Opgaver af særlig Betydning eller som kunde medføre Forsøg eller Studier i Naturen af større Omfang udsattes undertiden større Præmier, første Gang 1882, sædvanlig indtil 800 Kr.; men Opgaver blev saa ikke udsat hvert Aar. Omtrent fra Aarhundredskiftet indtil 1920 udsattes regelmæssigt een Opgave hvert andet Aar for en Præmie paa 800 Kr. I de seneste Aar er Præmierne yderligere forhøjet, Opgaverne til Gengæld blevet sjældnere. Man synes endelig nu at have naaet en Ordning, der er i Stand til at fremkalde gode Besvarelser efter Testators Hensigt, selv om man, hvad Opgavernes Antal og Præmiernes Størrelse angaar, efterhaanden har fjernet sig meget fra Testamentets Ordlyd.

Endnu skal kun nævnes, at Thotts Legat i et Par Tilfælde har været anvendt eller tænkt anvendt til andre Formaal, som efter Selskabets Skøn maatte være stemmende med Legatets Hensigt. I April 1820 bevilgedes — tillige for Overskuddet fra de Classenske Præmier — nogle meteorologiske Redskaber, »som betroes Mænd i Landet, af hvilke man kan vente troe Iagttagelser«. I November 1823 stillede H. C. Ørsted Forslag om Bevilling af 100 Rbd. til Hjælp for Trykningen i Selskabets Skrifter af J. F. Schouws meteorologiske Prisskrift, som kort i Forvejen var belønnet af Thotts Legat. Forfatteren udgav selv Afhandlingen og modtog dertil en Understøttelse fra Selskabet paa 300 Rbd., men om dette Beløb udbetaltes helt eller delvis af Thotts Legat, fremgaar ikke af Regnskabet.

Vedrørende Opgaverne, som udsattes for Thotts Legat, og de indkomne Prisskrifter henvises til den nærmere Omtale i Afsnittet om Prisopgaver.

FORTEGNELSE OVER MODTAGERE AF THOTTS LEGAT FOR PRISBESVARELSER 1786—1942

Fortegnelsen er ordnet efter Tildelingsaar. Det første Tal i Parentes henviser til Nummer i Listen over Prisopgaver. Det andet Tal i Parentes angiver Medlemsnummer i Fortegnelse over Medlemmer. Embedstitlerne gælder for Tildelingsaaet. Det anførte Beløb er den udbetalte Belønning af Legatet.

1787 (64) VIBORG, ERIK NISSEN, Lektor ved Botanisk Have og ved den kgl. Veterinærskole, Kbh. (87). 60 Rd.	1873 (779) ROSTRUP, FREDERIK GEORG EMIL, Seminarielærer, Skaarup, Botaniker (256). 300 Rd.
1802 (176) WINHOLT, C. E., Landmaaler, Skovrider. 100 Rd.	1873 (779) LUND, SAMSE, cand. phil., Botaniker. 300 Rd.
1802 (177) WINHOLT, C. E., Landmaaler, Skovrider. 100 Rd.	1875 (791) TAUBER, PETER AUGUST MØLLER, cand. phil., Zoolog, Kbh. 200 Rd.
1823 (427) SCHOUW, JOACHIM FREDERIK, Prof. i Botanik ved Univ. i Kbh. (150). 200 Rbd.	1885 (843) STEEN, ADOLF, Forstassistent. 800 Kr.
1823 (434) RØNNE, BONE FALCH, Præst, Lyngby. 100 Rbd.	1889 (873) RØRDAM, KRISTIAN, cand. mag., Geolog og Kemiker. 600 Kr.
1824 (434) IVERSEN, JACOB, Godsejer, Schwensby, Angel. 200 Rbd.	1896 (911) JESSEN-HANSEN, H., cand. polyt., Assist. ved Carlsberg Laborat., Kbh. 600 Kr.
1824 (434) VON HAMMERSTEIN, CHRISTIAN, Freiherr, Wredstedt v. Lüneburg. 100 Rbd.	1913 (999) ROSTRUP, OVE GEORG FREDERIK, mag. scient., Kbh., Botaniker. 500 Kr.
1828 (461) FABER, FRIDERICH, Auditor, Horsens. 100 Rbd.	1914 (1008) RASMUSSEN, HANS BAGGESGAARD, Assist. ved Farmaceutisk Læreanstalt, Kbh. 800 Kr.
1828 (461) ZAHLE, SOPHUS, Præst, Assens ved Horsens. 100 Rbd.	1918 (1029) WALBUM, LUDVIG EMIL, Afdelingsforstander ved Statens Seruminstitut, Kbh. 800 Kr.
1835 (517) KABELL, FR. CHR., cand. polyt. 100 Rbd.	1920 (1039) GRØNTVED, JOHANNES, cand. mag., Botaniker. 600 Kr.
1869 (756) JACOBSEN, F., cand. polyt. og JENSEN, H. O., cand. polyt. ialt 200 Rd.	1922 (1050) MATHIESEN, FRIEDRICH JENS, mag. scient., Kbh. 800 Kr.
1870 (762) ELBERLING, CARL, cand. mag., Assist. ved det kgl. Bibliotek, Kbh. 200 Rd.	1927 (1074) LARSEN, POUL, Adjunkt, Kolding. 400 Kr.
1871 (768) PETRI, THEODOR, cand. pharm., Assist. ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Kbh. 200 Rd.	1937 (1081) LARSEN, POUL, mag. scient., Kbh. 1200 Kr.

CLASSENS LEGAT

Som allerede nævnt under Omtalen af Thotts Legat skulde der kun hengaa en kort Tid fra dette Legats Oprettelse, før Selskabet modtog Meddelelsen om Stiftelsen af endnu et Legat med landøkonomiske Formaal. Herom blev Selskabet underrettet

udenfor Mødesæsonen ved en Skrivelse af 22. Juni 1792 fra Eksekutorerne, P. H. Classen, J. E. Colbiørnsen og J. Koustrup, i Boet efter Generalmajor *Johan Frederik Classen*, der afgik ved Døden den 24. Marts 1792. I den nævnte Skrivelse meddeltes følgende:

»Efterat afg: Hr: General Major Classen ved Testament og Codicill d: 28 Januarij 1789 og 23 Martij 1792 haver oprettet et Fidei Commiss under Navn af De Classenske Stiftelser og iblandt andre saaledes tilkiendegivet sin sidste Villie:

Til Det Kongel: Kiøbenhavnske Videnskabers Sælskab udbetales aarl: af Fidei Commissets Fond Toe Hundrede Rigsdaler til tvende Premiers Udsættelse, for nyttige practiske Afhandlinger — hensigthavende til Agerdyrkningens Forbedring i de Kongel: Stater — og til nyttige mechaniske Machiners Opfinding og Forbedring — der have Hensigt til Agerdyrkning, Fabriquer eller Berg-Bygning.

Saa have vi, som indsadte Executores Testamenti, saadant hermed den Ære Selskabet tjenstærbødigst at communicere.«¹

Initiativet til Udsættelsen af en Prisopgave for Legatet udgik allerede inden samme Aars Udgang fra Eksekutorerne i Boet. I Skrivelse af 21. December 1792 underrettede de Selskabet om, at J. F. Classen ved sit Testamente havde anordnet Oprettelsen af en Agerdyrkningsskole paa et af sine Landgodser, men han havde ikke efterladt sig nogen Plan for denne Stiftelses Indretning. Man anmodede derfor Selskabet om for den ene af de to Præmier at udsætte en Opgave om den bedste Plan til en praktisk Agerdyrkningsskole. Tiden for Indleveringen blev sat til 6 Maaneder, og man anmodede i dybt ærbødige Vendinger Selskabet om at paatage sig Bedømmelsen af eventuelle Besvarelser. Der indkom 4 Besvarelser, hvoraf een, hvis Forfatter var Selskabets senere Medlem, C. G. Rafn, belønnedes med 100 Rd. af Legatet. Paa Selskabets Forespørgsel, om Boets Eksekutorer havde noget at erindre mod Trykning af de konkurrerende Skrifter, svaredes der, »at disse Skrifter for det første ikke maatte trykkes, da de [Eksekut.] siden have fundet Defuncti egen Plan; og vilde helst Selv prævenere publicum, naar Tid er«.

Ogsaa Selskabet arbejdede med Forslag til Opgaver, og som omtalt under Thotts Legat blev de af Selskabet den 25. Januar 1793 vedtagne Forslag til Opgaver for begge Legater trykt og omsendt i »Bekjendtgjørelse« af 25. Januar 1793. Emnerne for Opgaverne for de to Legater var saa ensartede, at det kunde ske, at en Opgave udsattes for det ene Legat og nogle Aar efter kunde gentages for det andet Legat. Som omtalt under Thotts Legat behandlede Selskabet ogsaa Opgaverne for de to Legater uden større Adskillelse. Først fra 1815, da Kommissionen til Undersøgelse af Selskabets finansielle Tilstand havde bragt Spørgsmaalet om Administrationen af Lega-

¹ Efter Skrivelse i Selskabets Arkiv. Jvfr. i øvrigt: »Det Classenske Fideicommiss gennem 150 Aar.« Af Harald Jørgensen og Fridlev Skrubbeltrang. Kbh. 1942.

terne paa Bane, skete der en regnskabsmæssig Adskillelse i Behandlingen. Selv om man ikke fandt noget urigtigt i, at de ikke udbetalte Præmiebeløb indgik i Selskabets Kapital, ansaa man det dog for raadeligst at føre særlige Konti i Regnskaberne og at opsummere Beløbene. Dette blev ikke praktiseret for Thotts Legat, hvorimod der for Classens Legat allerede fra 1816 findes en særlig Konto i Selskabets Kassebog. At Legaterne saaledes i regnskabsmæssig Henseende behandlede forskelligt, beroede paa, at Selskabet for Thotts Legats Vedkommende allerede fra Legatets Oprettelse havde faaet overdraget Legatkapitalen og saaledes stod som selvstændig Administrator. For Classens Legats Vedkommende var det imidlertid Fideicommisset »De Classenske Stiftelser«, der ejede Kapitalen, medens Selskabet kun bestyrede de aarligt modtagne Rentebeløb. Selv om der ikke i Testators Testamente fandtes nogen Passus om, at Selskabet var pligtig til overfor Fideicommisset at staa til Regnskab for de modtagne Beløb, skulde det senere vise sig, at en saadan Regnskabsaflæggelse var ønsket, og at Fideicommisset ikke ganske kunde dele Selskabets Synspunkt om Indlemmelse i Kapitalen.

Den særlige Konto i Selskabets Regnskaber førtes regelmæssigt for Aarene 1816 til 1839 incl. For 1816 er opført Renterne for $2\frac{1}{4}$ Aar med 450 Rbd. S. V., og derefter er Beløbene opsummeret, idet der med Undtagelse af Beløbene for Aarene 1831—34 incl. stadig er indsat 200 Rbd. paa Kontoen. I Aarene 1816—1839 er af Selskabet udbetalt fem Præmiebeløb, samt to andre Beløb, som ikke nærmere kan forklares, idet Bilag mangler. For to i 1823 udbetalte Præmiebeløbs Vedkommende forekommer det mærkelige, at de begge er udbetalt af Classens Legat, medens Op-gaverne var stillet for Thotts Legat. Under Aaret 1839 er i Kontoregnskabet gjort følgende Bemærkning: »Det bemærkes, at efter det foregaaende Aars Regnskab har denne Conto nu tilgode den Sum 4315 rbd 24 β, som er indbefattet i Selskabets almindelige Capital.«

For Aarene 1840—1851, d. v. s. indtil den mangeaarige Kasserer L. Engelstofts Død, er Regnskabet noget ufuldstændig videreført, uden Angivelse af Beholdningen.

J. F. CLASSEN

Malet af C. A. Lorentzen

Frederiksborgmuseet.

I samme Tidsrum er af Selskabet udbetalt fem Præmiebeløb, hvoraf to i 1842 ikke er omtalt i Regnskabet.

Classens Legat fik saaledes igen efter en Aarrække samme regnskabsmæssige Opstilling som Thotts Legat, indtil der i 1926 for begge Legater oprettedes særlige Konti. De indtil da tiloversblevne Rentebeløb indgik i Selskabets Kapital.

Som nævnt ovenfor skulde det Classenske Fideicommis senere fremsætte Ønske om Aflæggelse af Regnskab for de Selskabet tilstaaede Beløb. Et saadant Ønske fremkom fra Direktionen i 1828, idet man anmodede om ved hvert Aars December Maanedes Afgang at faa Underretning om, hvorvidt den aarligt udsatte Præmie var vundet eller ikke. Da det af Svaret fra Selskabets Sekretær fremgik, at der i de sidste 2 Aar kun var udsat een Opgave aarlig, hvoraf den ældste ikke var besvaret, fandt Direktionen sig foranlediget til paany at gentage Anmodningen om Beretning om udsatte og vundne Præmier, »da Directionen, i Overeenstemmelse med bemeldte Testamentes Indhold, ikkun forsaavidt seer sig beføiet til at udbetale Legatet, som Præmierne virkeligen ere blevne vundne«. Selskabet maatte i sit Svar indrømme, at det ved Opgavernes og Præmiernes Udsættelse ikke havde handlet bogstaveligt efter Testators Ord. Dette skulde imidlertid straks blive ændret og blev det ogsaa. Hvad Forudsætningerne for Legatets Udbetaling angik, kunde der ikke være Tvivl om, at Testators Vilje opfyldtes, naar Præmierne udsattes, altsaa før de blev vundet og uden Hensyn til, om de blev vundet eller ikke. Endvidere henvistes til at Testators Broder, Selskabets Æresmedlem P. H. Classen, hvis Mening om Testators Dispositioner maatte anses som en autentisk Fortolkning, i over 30 Aar upaataalt havde ladet Selskabet modtage Legatets fulde Beløb, trods de stadigt manglende Besvarelser. Endelig paapeges det, at Selskabet bestandig har søgt at handle i Testators Aand, dels ved særskilt at anvende Legatoverskuddet, dels ved Anvendelse i Forening med Selskabets andre Midler til saadanne praktisk videnskabelige Foretagender, hvorved Agerdyrkning og Fabrikvæsen kunde fremmes. Som Eksempler nævnedes meteorologiske Observationer og Udgivelsen af Kort. — Ved den videre Forhandling om dette Spørgsmaal maatte Fideicommisets Direktion afvise Selskabets Holdning ud fra den Formening, »at Testators Øiemed ikke kan have være andet end det, at de Præmier, der udsættes, ogsaa skulde vindes, og at hans Øiemed derfor i den senere Tid ei egentlig er blevet fyldestgjort«. Lige saa lidt kunde der indrømmes Selskabet Ret til »naar de udsatte Præmier ikke vindes, vilkaarligen at anvende de legerede 200 rd i Forening med Selskabets øvrige Midler«. Det blev atter indskærpet, at Selskabet skulde udsætte to Præmier hvert Aar, at Beløbene, hvis de ikke vandtes, skulde samles til større Præmier, eller anvendes til paa anden Maade at befordre Testators Vilje, og at Beretning skulde tilstilles Fideicommisset. Resultatet af Fideicommisets Holdning var, at det tilbageholdt Rentebeløbet for Aaret 1828, saaledes at det først kom til Udbetaling ved Juni Termin 1829. Samtidig meddeltes det, at Beløbet for 1829 først vilde blive udbetalt i Juni 1830. Selskabets Kasserer udtalte i den Anledning: »Naar saaledes fremtures, vil Selskabet bestandig have eet Aars Restance, og jeg anseer det desaarsag for Pligt, herved at udbede mig Selskabets Resolution om hvorledes i denne Sag

videre skal forholdes.« Hvad Selskabets Resolution gik ud paa, kan ikke ses; men af Selskabets Regnskaber fremgaar, at Præmiebeløbene for 1829 og 1830 først kom til Udbetaling fra Fideicommisset et Aar efter Forfaldstiden, og at Beløbene for 1831—34 incl. blev tilbageholdt.

Netop i disse Aar stillede Selskabets Præsident, A. W. Hauch — i Mødet den 15. Juni 1832 — Forslag om at udsætte en Præmie paa 400 Rbd. for et Prisspørgsmaal om Hestevæddeløbenes og den dermed forbundne Trænerings Indflydelse paa Danmarks Hesteavl. Et saadant Emne kunde synes at ligge meget fjernt fra Selskabets egentlige Opgaver; men da Oplysninger herom vilde være til stor Nytte for Samfundet, stillede man sig imødekommende overfor Forslaget. Dog besluttede Selskabet at tilkendegive Præsidenten, at man gerne saa, at der blev bekendtgjort, at det Classenske Fideicommiss' Bestyrelse ønskede Opgaven udsat. Endvidere ønskede man, at Redaktionen maatte tages i nøjere Overvejelse for at undgaa ethvert Skin af, at man forud havde fattet en Mening derom. Endelig skulde det bekendtgøres, at Selskabet vilde vælge sagkyndige udefra til i Forbindelse med Medlemmer af Selskabet at bedømme de eventuelle Besvarelser. I Selskabets følgende Møde blev Opgaven vedtaget og senere bekendtgjort som udsat »i Anledning af et fra Bestyrelsen af det Classenske Fideicommiss yttret Ønske«. Der indkom ti Prisbesvarelser, hvoraf tre — efter Bedømmelse af et blandet Udvalg af sagkyndige — belønnedes hver med 100 Rbd. De tre Skrifter blev i 1835 udgivet af Selskabet. I Fortalen dertil siges bl. a.: »Uagtet denne Sags Afgiørelse fordrer en Masse af Erfaringskundskaber, som ligge udenfor Selskabets egentlige Synskreds, tog det dog ikke i Betænkning, at opfylde dette Ønske, som kom fra et Institut, hvis Stifter havde viist Selskabet saa levende Interesse.« De udbetalte Belønninger indgik i øvrigt slet ikke i det specielle Regnskab for Legatet, men afholdtes af Selskabets almindelige Kapital.

Fideicommisset syntes stadig ikke at være overbevist ved Selskabets Argumenter for dets Anvendelse af Legatet. Tværtimod, i Juni 1834 stillede yderligere Krav om en Redegørelse for Anvendelsen af samtlige fra 1816 modtagne og ikke udbetalte Præmiebeløb. Samtidig dermed fremsatte Fideicommisset selv Forslag til en Opgave: »Hvilke ere de communale Byrder, som det paaligger Landboerne i Danmark at udrede? og hvorledes kunne de Hindringer, som disse Byrder lægge i Veien for Agerbrugets Opkomst, bedst hæves?« I Selskabets Svar fastholdtes de tidligere udtalte principielle Meninger, men hertil knyttedes følgende Udtalelse, som ikke er uden Interesse¹: »Det er saa bekjendt at ikke alle Præmier vindes, og det var saa let at affatte Bestemmelsen med Hensyn derpaa, at man ikke kan forudsætte at den lige saa erfarne og kloge som kyndige Stifter skulde have nedskrevet den saaledes, som den er, af Mangel paa Overlæg. Det er heller ikke vanskeligt at udfinde hvorledes han har betragtet Sagen. Han viste sig stedse som en oplyst Ven af Videnskaberne. Han kan umuligt have tænkt at ville gjøre Videnskabernes Selskab blot til en Fuldmægtig, der skulde besørge oekonomiske Præmier udsatte, — thi da havde intet været naturligare end at lægge denne Gjenstand under Fideicommissets almindelige Direc-

¹ Her citeret efter H. C. Ørsteds Udkast til Svar.

tion, som kunde tilkalde Sagkyndige — men han har indseet Nyttens af at Videnskabernes Selskab havde en Anledning mere til at henvende sin Opmærksomhed paa det Praktiske. Det var ham ikke ubekjendt, at herved ofte kan kastes et uventet Lys fra Videnskaberne paa Landhuusholdning og Næringsbrug, og atter fra disse paa hine. Den som har Øie for Videnskaberne og deres Historie veed Betydningen heraf; og at bidrage sit til at formere Midlerne til Videnskabernes Fremme, er derfor en belønnende Følelse for en højhjertet og oplyst Rigmand, der ikke agter Pengene uden som et Middel til store Øiemeders Opnaaelse. Tages Sagens hele Sammenhæng i Overveielse er det da let at see, at Stifteren med velberaadt Hu har villet lade Videnskabernes Selskab have frie Hænder i Brugen af de Præmiesummer, som ikke udbetales for kronede Skrifter; og naturligvis vil han tillige have fundet det passende, at Selskabet for den Uleilighed Præmiernes Udsættelse og Prisskrifternes Bedømmelse foraarsager det, havde den Fyldestgjørelse at erholde flere Midler til Øiemeder, som maatte ligge det nærmere.« I Selskabets Svarskrivelse henvistes endvidere til de praktiske Resultater, der var opnaaet gennem meteorologiske Iagttagelser og den artesiske Brøndboring. Med Hensyn til Redegørelse for Anvendelsen af Præmiebeløbene kunde Fideicommissets Direktør ikke gøre Krav paa nogen anden Beretning end den, som tryktes hvert Aar i »Oversigten«. Endelig, hvad Forslaget til en ny Prisopgave angik, foreslog en af Selskabet nedsat Kommission at udsætte to Opgaver om det ønskede Emne, hver for en Præmie paa 400 Rbd. af Legatet, den ene om Kommunalvæsenets bedste Indretning og den anden om Landmandens Naturalpræstationer og disses Hindring for Agerdyrkningens Fremskridt. Begge Opgaver besvaredes, men Præmierne uddeltes ikke.

Endelig i Marts 1835 blev Divergensen mellem Fideicommissets Direktion og Selskabet bilagt, idet Direktionen erklærede, at den ikke længere vilde bestride Selskabets Ret til aarligt at faa udbetalt den i Legatet bestemte Sum, samt at de for Aarene 1831—34 tilbageholdte Beløb ialt 800 Rbd. vilde blive udbetalt, naar de to udsatte Præmier hver paa 400 Rbd. blev vundet. Som nævnt blev de to Præmier ikke vundet, og de 800 Rbd. indgik ikke direkte til Selskabet, men anvendtes senere til andet Formaal (S. 601). Derimod blev det for 1835 forfaldne Beløb indbetalt i 1835 og saa fremdeles. Fra 1839 ophørte det specielle Kontoregnskab for Legatet, og Beløbene indgik derefter i Selskabets almindelige Kapital.

I en Aarrække udsatte Selskabet efter Fideicommissets Ønske to, undertiden flere, Prisopgaver aarligt for en Præmiesum af 100 Rbd. for hver Opgave. Da denne Belønning ikke var tilstrækkelig til at fremkalde de gode Besvarelser, blev der undertiden paa Selskabets Initiativ udsat større Præmier for vanskeligere Opgaver.

Efter Brev af 3. Juli 1855 fra Fideicommisset syntes dette at skulle nærme sig den Praksis, som Selskabet allerede i mange Tilfælde havde anvendt, idet Direktionen henstillede til Selskabet at forhøje Præmierne ved Sammenlægning for flere Aar, naar det fandtes passende. Dertil var Selskabet mere end villigt, og Præmierne var herefter sædvanligvis 200 Rbd. Efter 1875 voksede Præmierne ofte til 400—800 Kr., men Opgaverne blev da ogsaa sjældnere. Ligesom for Thotts Legat er Præ-

mierne i de seneste Aar opsummeret meget stærkt, saa der kan forventes at indkomme nyttige Besvarelser, hvilket dog var Stifterens Formaal, da han oprettede Testamentet. I Sammenhæng hermed skal det nævnes, at Selskabet i 1925 indsendte Andragende til Fideicommissets Direktion om en væsentlig Forhøjelse af Legatbeløbet, subsidiært Tilladelse til at afvige fra Bestemmelsen om, at der skulde udsættes to Præmier hvert Aar. Mod dette sidste, som allerede længe havde været Praksis, havde Direktionen intet at indvende, hvorimod en Forhøjelse af Beløbet ikke lod sig gennemføre.

Til Slut skal nævnes et Par Tilfælde, hvor Legatet har været anvendt til andre Formaal end Belønning af Prisbesvarelser. I 1820 bevilgedes — ligesom for Thotts Legat — Anskaffelsen af Redskaber til meteorologiske Iagttagelser. I April 1838 modtog Selskabet en Forespørgsel fra det kgl. danske Landhusholdningsselskab om, hvorvidt Videnskabernes Selskab vilde være villigt til at bidrage til Udgivelsen af en af Zoologen Henrik Krøyer — tildels efter Opfordring af Landhusholdningsselskabet — udarbejdet Ichthyologi. En Henvendelse til det Classenske Fideicommiss om Bidrag havde ikke frugtet. Derimod lykkedes det ved en senere Ansøgning under Henvi- sning til de udisponerede Summer, som Videnskabernes Selskab laa inde med paa Grund af de mange ubesvarede Opgaver, at faa Fideicommissets Billigelse til, saafremt Videnskabernes Selskab var villigt dertil, at anvende de ikke vundne Præmiebeløb, »og navnlig en Sum som endnu ei er udbetalt af Fidei Commisset, men kun under en vis Forudsætning stillet til Selskabets Disposition«. Der henvistes herved til de 800 Rbd., som Selskabet mente at have til Gode for Aarene 1831—34. I sit Svar til Fideicommisset meddelte Selskabet¹, »at Samme finder det passende, at der til det ommeldte Øjemed anvendes 400^{rbd} af den endnu ikke af Fideicommisset udbetalte Sum 800^{rbd}, men at det derimod ikke vilde stemme med Selskabets øvrige Planer, at understøtte dette Foretagende af de øvrige aarligen forfaldne 200^{rbd}«. De nævnte 400 Rbd. stilledes i 1840 til Landhusholdningsselskabets Disposition for det ønskede Formaal. I 1843 stilledes yderligere 200 Rbd. til Disposition for et senere Hefte af Krøyers Arbejde, og endelig i 1845 udbetaltes Restbeløbet til fortsat Udgivelse af dette Værk. Dermed var de sidste Spor af den længe standende Strid mellem Fideicommissets Direktion og Selskabet udslettet.

Vedrørende Opgaver og Besvarelser henvises til Afsnittet om Prisopgaver.

Inden Omtalen af de to Legater slutes, skal blot nævnes det mærkelige i, at netop disse to Legater, der skulde tjene rent landøkonomiske Formaal, blev henlagt under Videnskabernes Selskab, hvis Arbejde laa paa helt andre Omraader. Man kunde synes, at det vilde have været mere naturligt, om Præmiernes Uddeling havde sorteret under det kgl. danske Landhusholdningsselskab, stiftet 29. Januar 1769. I dette Selskabs Love, vedtaget 6. Oktober 1774, lyder § 1: »Selskabets Opmærksomhed gaaer til alt det, der vedkommer et Lands almindelige Huusholdning. Landvesenet, Bergverker, Fiskerier, Fabriker, Manufakturer, Konster, Haandverker, Haandteringer og Handelen, ere altsaa Formaalene for dets Bestræbelser.« For at fremme dette Sel-

¹ Her gengivet efter Kopibogen.

skabs Hensigter udsattes Prisopgaver over disse Emner, baade af praktisk og teoretisk Art, og tillige belønnedes fysiske, mekaniske og kemiske Undersøgelser og Opdagelser, der kunde have Indflydelse paa de nævnte Erhverv. Forklaringen paa, at Legatbeløbenes Uddeling blev henlagt under Videnskabernes Selskab, kan formodentlig kun søges deri, at baade Thott og Classen, som begge ejede store Godser og var stærkt interesserede i landøkonomiske Foretagender, har anset det for gavnligt, at ogsaa Landets førende videnskabelige Samfund havde Øjnene aabne for praktiske Foretagender (jvfr. H. C. Ørsteds Udtalelse om J. F. Classen, S. 599 f.). Tiden med de store Landboreformer og Bondefrigørelsen var gunstig for Optagelsen af Diskussionen om de landøkonomiske Emner. Men snart derefter syntes Interessen at være svundet. Selskabet udsatte stadig Aar for Aar nye Opgaver, som meget sjældent besvaredes; og bortset fra dette Hverv tog Selskabet ikke direkte Del i de praktiske Opgaver, men kun i de videnskabelige Forsøg og Maalinger, som maatte være Forudsætningen for mange af de praktiske Opgavers tilfredsstillende Løsning.

FORTEGNELSE OVER MODTAGERE AF CLASSENS LEGAT FOR PRISBESVARELSER 1792—1942

Vedrørende Fortegnelse Indhold, jvfr. Thotts Legat S. 595.

1793 (96) RAFN, CARL GOTTLÖB (101). 100 Rd.	af Garvermester H. J. Schwartz i Assens. 100 Rbd.
1801 (179) KYNDE, O. C., Landinspektør. 100 Rd.	1844 (588) JØRGENSEN, BENDT SØEBORG, cand. polyt. 100 Rbd.
1814 (356) ØSTRUP, NIELS CHRISTOPHER, ordin. Kateket ved Garnisonskirken i Kbh. 75 Rbd.	1845 (595) BARFOED, CHRISTEN THOMSEN, cand. phil. & polyt. (224). 100 Rbd.
1826 (449) GUDME, ANDREAS CHRISTOPHER, Landmaalingsinspektør, Kiel. 200 Rbd.	1851 (642) GROVE, CARL FREDERIK, cand. polyt., Bestyrer af det kgl. Sejldugsvæveri paa Gammelholm. 200 Rbd.
1832 (489) SCHARLING, EDVARD AUGUST, cand. pharm. (191). 100 Rbd.	1856 (679) KÜCHENMEISTER, FR., Dr. med., prakt. Læge i Zittau. 200 Rd.
1835 (509) LORENZEN, JOH., Wassersleben. 100 Rbd.	1856 (679) MÖLLER, H. CHR., Underlæge i Landmilitær-Etaten i Altona. 100 Rd.
1835 (509) PAULSEN, CH., Oberstløjtnant, Augustenborg. 100 Rbd.	1858 (692) STORCH, O., stud. med. 100 Rd.
1835 (509) MICHELSEN, C. F., Forpagter, Vejle. 100 Rbd.	1859 (698) LÜTKEN, CHRISTOPHER, Forstkandidat, cand. phil. 100 Rd.
1837 (538) STEENSTRUP, JOHANNES JAPETUS SMITH (190). 100 Rbd.	1859 (699) HOLM, FR. E., cand. polyt., fung. Bestyrer af den kgl. Porcelænsfabrik, Kbh. 200 Rd.
1842 (569) KNAP, C., cand. pharm. 100 Rbd.	
1842 (571) SCHWARTZ, NICOLAY FRANTS, Søn	

- 1867 (719) BLESBERG, HANS JØRGEN PETER, exam. jur., Fiskeriforpagter. 150 Rd.
- 1864 (732) JOHNSTRUP, JOHANNES FREDERIK, Overlærer ved Sorø lærde Skole (222). 300 Rd.
- 1864 (732) RING, C. C., cand. polyt., Nørre Elkjær ved Hjørring. 300 Rd.
- 1868 (751) KRARUP, CHR., cand. polyt., Kbh. 200 Rd.
- 1870 (764) OTTEN, FR., Grosserer. 200 Rd.
- 1873 (781) PETRI, THEODOR, cand. pharm., Assist. ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Kbh. 200 Rd.
- 1875 (793) SCHEEL, L. V., Assist. i Generaldir. for Skattevæsenet, Kbh. 400 Kr.
- 1879 (808) GRØNLUND, C. H., Adjunkt, Kbh. 600 Kr.
- 1879 (815) DE FONTENAY, O. E., Overlæge ved Københavns Amts Sygehus. 400 Kr.
- 1881 (816) LUND, SAMSOE, cand. mag. og KJÆRSCHOU, HJALMAR, cand. mag. 600 Kr.
- 1882 (833) GOTTLIEB, EMIL, cand. pharm., Assist. ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Kbh. 400 Kr.
- 1890 (879) BORRIES, HERM., stud. mag. 300 Kr.
- 1891 (884) KOEFOED, EMIL, cand. mag. & pharm. 600 Kr.
- 1892 (885) SARAUF, G. F. L., Forstkandidat. 600 Kr.
- 1895 (902) PETERSEN, C. G. JOH., Forstander for Dansk Biologisk Station, Kbh. (331). 400 Kr.
- 1897 (918) MORTENSEN, H. CHR., Adjunkt, Viborg. 300 Kr.
- 1899 (924) MANGIN, LOUIS, Dr., Prof. ved Lycée Louis le Grand, Paris. 600 Kr.
- 1902 (941) KRARUP, A. V., cand. pharm., Assist. ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Forsøgslaboratorium, Kbh. 600 Kr.
- 1902 (941) VESTERGAARD, A. B., Landbrugskandidat, Lærer paa Næsgaard Agerbrugsskole. 300 Kr.
- 1905 (958) JØRGENSEN, GUNNER, cand. pharm. 600 Kr.
- 1905 (958) CHRISTENSEN, PETER, Landbrugskandidat, Assist. ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles agrikulturkemiske Laboratorium, Kbh. 400 Kr.
- 1908 (973) CHRISTENSEN, PETER, Forstander, Dalum Landbrugsskole. 800 Kr.
- 1911 (994) LÖHNIS, F., Dr., Privatdocent i Landbrug ved Univ. i Leipzig. 400 Kr.
- 1914 (1004) FISCHER, ALBERT, stud. med. & chir. 600 Kr.
- 1916 (1015) FERDINANDSEN, CARL, mag. scient. 800 Kr.
- 1916 (1021) CHRISTIANSEN, MAGNUS DORTHENIUS, Dyr læge, Assist. ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serumlaboratorium, Kbh. 800 Kr.
- 1919 (1034) LIND, JENS, cand. pharm., Horsens. 800 Kr.
- 1919 (1034) JESSEN, KNUD, cand. mag., Afdelingsgeolog, Kbh. (372). 800 Kr.
- 1920 (1040) BARDENFLETH, KNUD STAMPE, Adjunkt, Aalborg. 400 Kr.
- 1921 (1045) HOLM, RAGNAR, Dr., Stockholm. 800 Kr.
- 1922 (1051) PETERSEN, AXEL, Dyr læge, Ringsted. 800 Kr.
- 1922 (1051) USSING, HJALMAR, Urmager, Randers. 600 Kr.
- 1923 (1057) SCHMIT-JENSEN, H. O., Dyr læge, Assist. ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serumlaboratorium, Kbh. 800 Kr.
- 1932 (1078) SKOVGAARD, OVE S., Regnskabsfører, Hjallesø. 2000 Kr.

SCHOUS LEGAT

Ved Testamente af 10. Marts 1818, kgl. konfirmeret den 7. Juli 1840, oprettede Etatsraad, Kæmner ved Øresunds Toldkammer Jacob Henric Schou († 10. Februar 1840) og Hustru Susanne, født Beckman, en Stiftelse, hvis Fundats' 1. Afdeling § 5 lød saaledes:

»Til det Kongl. Videnskabers Selskab i Kjøbenhavn udbetales aarlig 50 Rbdlr., for hvilke Halvtredsindstyre Rigsbankdaler samme udsætter en Præmie for Besvarelsen af et Priisspørgsmaal, som Selskabet selv behager at vælge. Og beroer det paa Selskabets Godtbefindende, om det aarlig vil udsætte en Præmie paa 50, eller hver 2det Aar een paa Hundrede, eller hvert 4de Aar een paa 200 Rbdlr.«

Meddelelse om Oprettelsen af dette Legat blev givet Selskabet i Mødet den 3. November 1843 ved Skrivelse fra Boets Eksekutorer. Præmiebeløbet 50 Rbd. modtoges første Gang i December 1844. Sekretæren, H. C. Ørsted, stillede i Januar 1846 Forslag om Udsættelse af den første Opgave for Legatet: »Om Germanismer og fremmede Ords Brug i det danske Sprog.« Men allerede Fremsættelsen af denne Opgave gav Anledning til forskellige Meninger. Selve Opgavens Redaktion fandtes ikke tilfredsstillende, og Spørgsmaalet derom henvistes til Ordbogskommissionen. Dennes ene Medlem, J. N. Madvig, fandt Prisopgavens Genstand »ikke at ligge inden for Grændserne af Videnskabernes Selskabs almindelige Virksomhed«, hvorimod de to andre Medlemmer, Chr. Molbech og H. M. Velschow, var af den aldeles modsatte Mening. De to sidstnævnte forelagde Selskabet Forslag til en ny Redaktion af Opgaven, hvis Belønning skulde være Selskabets Guldmedaille i Forening med 200 Rbd. af Schous Legat. Selskabet kunde imidlertid kun gaa med til Uddeling af Pengebeløbet, men med det Forbehold, at Selskabet kunde bidrage til Trykningsomkostningerne, »naar Besvarelsen findes aldeles tilfredsstillende«. Der indkom een Besvarelse, som ikke kunde belønnes, og en Genudsættelse af Opgaven i 1849 gav slet intet Resultat. Paa Grund af Legatbeløbets beskedne Størrelse kunde Opgaver kun udsættes med flere Aars Mellemrum, hvis Besvarelser skulde kunne ventes. Den næste Opgave: »Fremstilling af den jyske Sprogarts grammatiske og dialektologiske Form og Forhold over hele Halvøen« udsattes 1854 af den historiske Klasse for Guldmedaillen og 300 Rbd. af Legatet. Een Besvarelse indkom, som belønnedes, ikke med den udsatte Præmie, men med 300 Rbd. af Legatet som Paaskønnelse og Understøttelse til Arbejdets videre Fremme. Forfatteren fandtes at være ordineret Kateket og Førstelærer ved Borgerskolen i Ærøskøbing, D. L. C. A. Varming. Den fuldførte Afhandling blev, med Understøttelse af Selskabet, udgivet under Titlen: »Det jyske Folkesprog, grammatisk fremstillet«, Kbh. 1862, og tilegnet Selskabet af Forfatteren. Denne Besvarelse er den eneste, som hidtil har været belønnet med nogen Del af Schous Legat. Først i 1870 og derefter i 1876 udsattes nye Opgaver, men til Trods for de forhøjede Præmier indkom ingen tilfredsstillende Besvarelser. Emnerne havde for de indtil

1870 udsatte Opgaver været af filologisk Art, den i 1876 fremsatte Opgave udsattes derimod af begge de daværende Klasser. Hvad Regnskabet med Legatbeløbene angaar, stillede Selskabet sig aabenbart paa samme Standpunkt som for de to landøkonomiske Legater. Der fortos intet Specialregnskab, og de modtagne Legatbeløb indgik efterhaanden i Selskabets Kapital.

Uregelmæssigheden i Udsættelsen af Opgaver for Legatet foranledigede i 1881 den ret nylig tiltraadte Sekretær, H. G. Zeuthen, til i et Møde den 4. November at faa nedsat et Udvalg, bestaaende af Klasseformændene (J. L. Using og Ad. Steen) og Sekretæren, som skulde forelægge Forslag om en fremtidig regelbunden Anvendelse af Schous Legat. Sekretæren formodede, at Aarsagen til Uregelmæssighederne, som var i Uoverensstemmelse med Legatets Fundats, var at søge i den Omstændighed, at der ikke var vedtaget nogen Vej, ad hvilken Selskabet skulde faa Forslag til

Opgavernes Indhold. Det nævnte Udvalgs Forslag, der tilsigtede en Ordning, hvorved Selskabet paa den ene Side beholdt fuld Frihed til enhver med Fundatsen stemmende Anvendelse af Legatet, og paa den anden Side sikredes mod at savne de nødvendige Opgaver, blev vedtaget af Selskabet den 13. Januar 1882. Den vedtagne Ordning for Anvendelsen var følgende:

»1. Til de aarlige Møder, hvori Klasserne vedtage Forslag til Prisopgaver, er hvert Medlem berettiget til at foreslaa en Opgave for det Schouske Legat. Fristen for Besvarelsen og Belønningens Størrelse — som dog hverken kan overskride den Sum, som vil have til Raadighed ved Fristens Udløb, eller 400 Kr. — retter sig efter Opgavens Beskaffenhed. De Forslag, som vinde Klassernes Billigelse, indstilles til Selskabet, som om fornødent træffer Valg mellem Forslagene.

2. For saa vidt Legatet ikke paa denne Maade finder fuld Anvendelse, skal det, naar Beholdningens Størrelse ved Udgangen af et Aar er voxet til 400 Kroner ud over Beløbet af Belønningerne for de Opgaver, for hvis Besvarelse Fristen endnu ikke er udløbet, afvexlende paahvile den ene og den anden Klasse — som derom underrettes af Sekretæren — at tilvejebringe en Opgave.

JACOB HENRIC SCHOU

Malet af Adam August Müller

Den Schouske Stiftelse.

3. Ved Beregningen af Legatets Beholdning forudsættes det som hidtil, at en udsat, men ikke vunden, Pris tilhører Selskabet. Derimod betragtes enhver Forøgelse af Belønningen ud over 400 Kroner fremtidig som sket for Selskabets Regning og kommer ikke i Betragtning ved Beregningen af Legatets Beholdning.

4. Da Legatets Beholdning ved Udgangen af 1881 vil beløbe sig til 800 Kroner, benyttes denne Omstændighed til i 1882 undtagelsesvis for Legatets Regning at udsætte en Belønning paa indtil 1000 Kroner.«

Den første derpaa følgende Opgave udsattes af den naturvidenskabelig-matematiske Klasse i 1882 for en Pris af indtil 600 Kr. Den forblev ubesvaret. I 1884 stillede den historisk-filosofiske Klasse den næste Opgave for 400 Kr., og derefter har Klasserne skiftevis regelmæssigt hvert 4de Aar indtil 1912 incl. udsat Opgaver med Præmier paa 400 Kr. Senere er Uregelmæssigheden begyndt paany, indtil der — tilsyneladende uden nærmere udtalt Motivering — fra Budget for 1926 at regne, er begyndt en Opsummering af Legatpræmierne, ligesom Tilfældet siden da har været med Thotts og Classens Legater. Siden 1926 er kun udsat een Opgave (i 1938), som forblev ubesvaret. Det maa erindres, at de økonomiske Værdier nu er saa vidt forskellige fra Datidens; og muligvis vil den stadige Forøgelse af Præmiebeløbet være den eneste Vej, ad hvilken Selskabet for sit Vedkommende, paa Trods af Fundatsens Ord og andre opsatte Regler, vil være i Stand til at fremkalde gode Prisbesvarelser, hvad dog først og fremmest maa siges at have været Testators Hensigt.

DEN GREVELIGE HJELMSTIERNE-ROSENCRONESKE STIFTELSE

Den Grevelige Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse oprettedes af Marcus Gerhard Greve af Rosencrone og Hustru Agnete Marie, født Hjelmstjerne ved Disposition af 30. September 1809 og Fundats af 9. November 1811. Grev Rosencrone havde i Sommeren 1773 ægtet Henrik Hjelmstiernes Datter, hvorved de to fornemme og velhavende Slægter knyttedes sammen. Han var i 1810 valgt til Selskabets Æresmedlem; kort Tid efter, den 5. December 1811, afgik han ved Døden.

Stiftelsens Fond skulde bestaa af Stifterens efterladte Formue. Dens Hensigt var ifølge Fundatsen 1811 § 14 »at lindre uforskyldt Trang, biedrage til lykkelige Egteskabers Formerelse i Næringsstanden, understøtte fremstræbende uformuende Ungdom, udbrede Kultur og Videnskabelighed samt opmuntre Talenters heldige Udvikling«. Stiftelsen kom efter Fundats § 15 til at omfatte 6 Klasser. Heraf tjente de 3 første Klasser rent velgørende Formaal. »Den fjerde Klasse har til Formaal at befordre det under 28. Jan. 1809 stiftede Kgl. Museums videnskabelige Bestræbelser. — Den femte Klasse søger at biedrage til det i Norge anlæggende Universitets gavnlige Ind-

flydelse paa Kulturs og Videnskabeligheds Udbredelse. — Den sjette Klasse virker til Fordeel for det danske og det norske Videnskabers Selskab samt til Talenters Udvikling blandt Kunstnere og Haandværkere.«¹

Det under fjerde Klasse omtalte Kgl. Museum oprettedes 1809, efter Forslag af Hertug Frederik Christian af Augustenborg, i nær Tilknytning til det kgl. Bibliotek. Museets Hensigt skulde være at gøre Bibliotekets Haandskrifter og Bogskatte, deriblandt ogsaa den meget omfattende Hielmstjerne-ske Samling, tilgængelige for den lærde Verden ved Ordning og Publicering. Grev Rosencrone gik straks ind for Sagen og ydede den for Formaalet nødvendige økonomiske Støtte. Planen for Museet var tilrettelagt og omfattede Understøttelser til Offentliggørelse af Arbejder, især saadanne, der sigtede til Oplysning og Berigtigelse af Fædrelandets ældre og nyere Historie, endvidere til Rejser for unge talentfulde Videnskabsmænd og endelig til Uddeling af Præmier. I Tilfælde af Museets Ophør skulde Stiftelsens Direktion benytte de for dette bestemte Midler til de samme Formaal som tidligere. I Fundatsens § 34 omtaltes det sidste Punkt vedrørende Præmier saaledes: »Uddeling af Præmier for Besvarelse af videnskabelige Opgaver som Direktionen efter Overlæg med et dansk eller norsk Videnskabers Selskab haver at fremsætte.«

Det kgl. Museum fik en i enhver Henseende lykkelig Start, men derved blev det ogsaa. Paa Grund af Tidernes Ugunst standsede Virksomheden, og fra 1842 fandtes denne Institution ikke mere. Men det for Museet fastlagte Program levede videre inden for Stiftelsen og angav Retningslinierne for dennes senere videnskabelige Virksomhed.

Grev Rosencrones Død 1811 og Norges Adskillelse fra Danmark 1814 medførte en Revision af Fundatsen, og da den ændrede Fundats af 12. Januar 1822 traadte i Kraft, var alle Bestemmelser vedrørende Norge bortfaldet. Stiftelsen omfattede nu

¹ »Den Grevelige Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse, et historisk Tilbageblik.« Af Eiler Nystrom. Kbh. 1925.

MARCUS GERHARD GREVE AF ROSECRONE
OG HUSTRU AGNETE MARIE, født HIELMSTIERNE

Malet af Jens Juel

Frederiksborgmuseet.

kun fem Klasser, hvoraf den fjerde stadig virkede for det kgl. Museums Fremme, medens den femte Klasse ifølge § 12 »virker til Videnskabeligheds Fremme igiennem det danske Videnskabers Selskab og til Talenters Udvikling blandt Kunstnere og Haandværkere«.

I denne modificerede Fundats af 12. Januar 1822, kgl. konfirmeret den 12. April 1822, lød § 27 saaledes:

»Af femte Klasses aarlige Indtægter tilstilles den Ene tredie Deel det danske Videnskabers Selskab i Kiøbenhavn for at anvendes til saadanne videnskabelige Gjenstande, som dette Selskab maatte finde passende. Dog paalægges Selskabet den Forpligtelse ved dets Secretair aarlig at meddeele denne Stiftelses Bestyrere en omstændelig Efterretning om de samme tillagte Indtægters Anvendelse, for at fuldstændiggjøre den Indberetning og Bekiendtgjørelse, som i Følge denne Fundats's § 3 bør finde Sted. Skulde forbemeldte Selskab ophøre eller Stiftelsens Direction skjønne, at de samme tillagte Revenuer ikke bleve nyttede til videnskabelige Gjenstande, paaligger det Directionen i et saadant Tilfælde at anvende de Selskabet tillagte Indtægter paa samme Maade, som i § 28 bestemmes for de øvrige $\frac{2}{3}$ Deelee af denne Klasses Indtægter.«

Før Stiftelsen kunde begynde sin Virksomhed, skulde Kapitalen have naaet en nærmere fastsat Størrelse. Dette indtraf i 1862, og ved kgl. Resolution af 6. Februar s. A. traadte Stiftelsen i Virksomhed fra og med Begyndelsen af Aaret 1862.

Forholdet til Norge var ikke bragt i Orden med Fundatsen af 1822, og det lykkedes først ved retslig Undersøgelse i Aarene 1865—76 at naa til en Afgørelse, hvorefter Norge fik Ret til Understøttelse i den ældre Fundats' sjette Klasse, men ikke i den fjerde Klasse (Fundats 1811 § 34).

Meddelelsen om Stiftelsens begyndende Virksomhed blev givet Selskabet ved Skrivelse af 13. Oktober 1862 fra Direktionen, og Selskabet underrettedes derom i Mødet den 7. November. Med Skrivelsen anvistes for Aaret 1862 et Beløb af 478 Rd. 93 Sk. En Komité bestaaende af J. N. Madvig, N. L. Westergaard og Sekretæren G. Forchhammer nedsattes straks til at indgive Forslag til Anvendelse af den aarlige Indtægt. Komitéens Betænkning, der i Mødet den 9. Januar 1863 vedtoges af Selskabet, var følgende: »Da Fundatsen kun bestemmer, »at dette Beløb skal anvendes til saadanne videnskabelige Gjenstande, som Selskabet maatte finde passende«, troer Udvalget, at der ikke er Anledning til at foreslaae andet end at dette Beløb anvendes aarlig efter Selskabets Beslutning til saadanne helst større videnskabelige Foretagender og Skrifter, som Selskabet ellers selv vilde understøtte, hvis dets Kasses Tilstand tillod det. Da der vil være at afgive til Stiftelsens Direction en aarlig Beretning om Anvendelsen, er det nødvendig at der føres en særskilt Conto for dette Legat, og at Kassecommissionen paa Budget og Regnskab afgiver den fornødne Beretning om Legatets Status.«

Den første Bevilling af Bidrag fra Stiftelsen vedtog Selskabet den 23. Januar 1863

at yde til Udgivelsen af Professor George Stephens store Værk om de ældste nordiske Runer. Der bevilgedes hertil 1000 Rd. af Stiftelsens Midler, d. v. s. Bidragene fra 1862 og 1863 samt et mindre Beløb af Selskabets Kasse.

Stiftelsens Bidrag til Selskabet er i Aarenes Løb steget meget stærkt. Det første Bidrag — for Aaret 1862 — androg som nævnt 478 Rd. 93 Sk. Bidraget for 1874 (det første udbetalt i den nye Møntsort) var vokset til 1249 Kr. 71 Øre. Beløbet er nu firedoblet, idet der i hvert af Aarene 1940—42 er modtaget c. Kr. 5000 fra Stiftelsen. Ialt har Selskabet i Aarene 1862—1942 incl. modtaget og anvendt næsten 200.000 Kr.

Af Stiftelsens Indtægter oplægges ifølge Fundatsen mindst en Trediedel, og Formuen er saaledes stærkt stigende. Nogle faa Tal vil vise Stiftelsens stigende Evne til at kunne virke efter sit Formaal.

Beløbene er omtrentlige, angivet i Kr.

Aar	1875	1900	1920	1940	1941
Formue	1.550.318	2.393.151	3.113.901	4.510.078	4.580.426
Indtægter	72.456	91.976	147.741	187.464	196.566
Udgift, Klasse IV	6.542	8.150	12.250	20.700	19.025
— — V	3.650	6.602	9.236	14.481	13.756
Overskud	27.106	34.123	60.944	62.752	70.348

Den i § 26 i Fundats af 1822 (Fundats 1811 § 34) nævnte Ret til Anvendelse af Stiftelsens Midler »til Uddeeling af Premier for Besvarelse af videnskabelige Opgaver, som Directionen, efter Overlæg med det danske Videnskabers Selskab, har at fremsætte«, har kun været benyttet een Gang. I Anledning af Københavns Universitets 450-Aars Jubilæum 1929 stillede Stiftelsens Direktion Forslag om Udsættelsen af en Prisopgave: »Jens Schielderup Sneedorff. Hans Liv og hans Betydning for dansk Aandsliv og Samfundsliv.« Besvarelsen skulde indleveres inden 1. April 1931, og Belønningen for en tilfredsstillende Besvarelse var indtil 3000 Kr. Efter Anmodning godkendte Selskabet det fremsatte Udkast, og det erklærede sig samtidig villigt til at udpege en eller to Sagkyndige til at medvirke ved Bedømmelsen af eventuelle Besvarelser. Prisopgaven udsattes og besvaredes, men Belønningen uddeltes ikke.

FORTEGNELSE OVER MODTAGERE AF DE FRA STIFTELSEN MODTAGNE BELØB AF LEGATKLASSE V FORDELT AF SELSKABET 1862—1942

Alle Personer er opført med den Stilling eller Titel vedkommende havde ved den sidst tildelte Understøttelse af Stiftelsen. Det angivne Aar er Tildelingsaaret. Det i Parentes tilføjede Tal angiver Medlemsnummer i Fortegnelsen over Medlemmer.

DET KGL. DANSKE VIDENSKABERNES SELSKAB.
Bidrag til Udgivelse af Selskabets ordinære
Publikationer.

1941—1942: 14.000 Kr.

Udgivelse af Georg Mohr: Euclides Danicus.
1928—1929: 2034 Kr. 10 Øre.

Kommissionen for Registrering af litterære
Kilder til dansk Historie (i Udlandet).
1906—1942 (undt. 1941): 54.400 Kr.

Kommissionen for Undersøgelse af de i dansk
Privateje bevarede Kilder til dansk Hi-
storie.

1927—1929, 1934—1942: 12.300 Kr.

Komitéen for Union Académique Interna-
tionale.

Katalogisering af de græske Alchymisters
Haandskrifter.

1931: 1000 Kr.

Komitéen for Union Académique Interna-
tionale.

Medvirkning ved Arbejdet paa det nye Leksi-
kon over middelalderligt Latin (Ducange).
1937—1938: 2000 Kr.

ARKÆOLOGISK KONGRES 1869.

Udgifter ved den i Anledning af Kongressen
foretagne Gennemgravning af Køkken-
møddingen ved Sølager.

1875: 150 Kr.

BANG, NINA, mag. art.

Udgivelse af Øresundstoldregnskaber.

1913—1923, 1925—1926, 1928: 6000 Kr.

BAUER, R. W., Kaptajnløjtnant.

Udgivelse af en Kalender for Aarene 601—
2200 e. Kr.

1868: 150 Rd.

BIBLIOTHECA DANICA. Systematisk Forteg-
nelse over den danske Literatur fra 1482
til 1830. I—IV. Ved Bibliotekar Chr. V.

Bruun. Supplementsbind ved Underbiblio-
tekar Lauritz Nielsen.

1872—1873: 238 Rd. 72 Sk.

1875—1914 (flere Aar oversprunget):
8095 Kr. 26 Øre.

BIRKET-SMITH, K., Dr. phil. & scient. og DE
LAGUNA, FREDERICA, Dr.

Bidrag til Udgivelse af: »Eyak Indians of the
Copper River Delta, Alaska.« — Udgivet af
Selskabet som særskilt Publikation. 1938.
1938: 3077 Kr. 56 Øre.

BJØRNBO, A. A., Underbibliotekar, Dr. phil.
og PETERSEN, CARL S., Underbibliotekar.

Udgivelsen af »Fyenboen Claudius Clavus«.
Udgivet af Selskabet i Skrifter, hist. og
fil. Afd. 6. VI. 2. 1904.

1904: 2318 Kr. 92 Øre.

BJØRNBO, A. A., Underbibliotekar, Dr. phil.
og PETERSEN, CARL S., Underbibliotekar.

Udgivelsen af gamle nordiske Kort (»Anec-
dota cartographica septentrionalia«). Ud-
givet af Selskabet som særskilt Publika-
tion. 1908.

1907—1908: 3725 Kr.

BORNHOLMSK ORDBOG, af J. C. S. Espersen
(† 1859).

Udgivet af Selskabet som særskilt Publika-
tion. 1908.

1878, 1880, 1883, 1891, 1908: 4534 Kr. 33 Øre.

BRUUN, CHR., Bibliotekar.

Udgivelse af Fred. Rostgaards Breve.

1871: 115 Rd. 22 Sk.

BRUUN, CHR., Bibliotekar.

Se: Bibliotheca Danica.

CHRISTENSEN, W., Arkivsekretær, Dr. phil.

Trykning af »Dansk Statsforvaltning i det
15. Aarh.«

1902: 2500 Kr.

- DAHL, HANS, Sognepræst.
Til »Dansk Hjelpeordbog«.
1874: 100 Rd. 1884: 200 Kr.
- DANSKE MINDESMÆRKER, Foreningen for Udgivelsen af.
Roskilde Domkirkes Beskrivelse.
1871—1873: 900 Rd.
- DANSK HISTORISK FORENING.
Aarsbibliografi over dansk Historie.
1905—1940, 1942: 29.200 Kr.
- ENGELHARDT, CONRAD, Adjunkt.
Tavler til Arbejde over den ældre Jernalders Mosefund (Viemosefundet).
1867: 300 Rd.
- ESPERSEN, J. C. S., Rektor, Rønne.
Se: Bornholmsk Ordbog.
- FAUSBØLL, M. V., Professor, Dr. phil. (241).
Udgivelse af Játakassa Atthavannaná.
1874: 300 Rd.
- FAUSBØLL, M. V., Professor, Dr. phil. (241).
2. Udgave af V. Christiansen »Ordbog over Gadesproget«.
1905—1907: 2000 Kr.
- FISCHER, EMIL, Premierløjtnant.
Til Udførelsen af et af ham udtænkt Instrument til at maale Afstanden til utilgængelige Genstande.
1867: 100 Rd.
- GERTZ, M. CL., Professor, Dr. phil. (258).
Fortsat Udgivelse af »Scriptores minores historiae Danicæ medii ævi«.
1918—1920: 3000 Kr.
- HAUBERG, P., Museumsinspektør.
Udgivelse af »Danmarks Myntvæsen i Tidsrummet 1146—1241«. Udgivet af Selskabet i Skrifter, hist. og fil. Afd. 6. V. 3. 1906.
1906: 1645 Kr. 13 Øre.
- JENSSEN-TUSCH, H. C. L., Major.
Trykning af »Nordiske Plantenavne«.
1867: 300 Rd.
- KLEINSCHMIDT, SAM., Seminarielærer, Godthaab.
Udgivelse af grønlandsk Ordbog.
1879: 760 Kr.
- KOK, JOHANNES, Præst.
Bidrag til Udgivelsen af »Det danske Folkesprog i Sønderjylland. II.«
1866: 200 Rd.
- DE LAGUNA, FREDERICA, Dr., Philadelphia.
Se: Birket-Smith, K.
- LANGE, JULIUS, Professor, Dr. phil. (249).
Figurer i »Billedkunstens Fremstilling af Menneskeskikkelsen«. Udgivet af Selskabet i Skrifter, hist. og fil. Afd. 5. V. 4. 1892 og 6. IV. 4. 1898.
1886, 1890—1891, 1896, 1898: 2174 Kr. 92 Øre.
- LUND, G. F. W., Rektor, Dr. phil. (230).
Til »Det ældste danske Skriftsprogs Ordforraad«.
1877: 500 Kr.
- MOLBECH, CHR., Professor, Dr. phil. (†1857).
Dansk Glossarium. (163).
1864—1866: 350 Rd.
- PETERSEN, CARL S., Underbibliotekar.
Se: Bjørnbo, A. A.
- REGESTA DIPLOMATICA HISTORIÆ DANICÆ.
Udgivet af Selskabet som særskilt Publikation 1847—1907.
1886—1908 (undt. 1907): 21.630 Kr. 24 Øre.
- RINK, H. J., Dr. phil. (223).
Udgivelse af eskimoiske Folkesagn.
1871: 300 Rd.
- RØRDAM, H. F., Sognepræst, Dr. phil. (234).
Udgave af Olai Chrysostomi »Lamentatio ecclesiae«.
1886: 250 Kr.
- SCHMIDT, KARL, Adjunkt.
Anskaffelse af et spektralanalytisk Apparat.
1875: 200 Kr.
- SCHMIDT, VALD., Professor, Dr. phil.
Fortsættelse af »Assyriens og Ægyptens gamle Historie«.
1874: 300 Rd.
- SCHMIDT, VALD., Professor, Dr. phil.
Fortegnelse over Hieroglyfskrifter.
1883—1884: 300 Kr.
- SCHÜTTE, GUDMUND, Dr. phil.
Arbejder over Jyllands gamle Geografi.
1912: 500 Kr.

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL
DANSK HISTORIE.

1886—1890: 4800 Kr.

STEENSTRUP, JOH., cand. jur. (257).

Undersøgelser af Arkiverne i Normandiet og
Paris.

1877: 600 Kr.

STEPHENS, GEORGE, Professor.

Udgivelse af »The Old-northern Runic Monu-
ments«.

1863—1865: 1387 Rd. 43 Sk.

1879: 2000 Kr.

SUNDBY, JOHS. THOR, Dr. phil. (271).

Udgivelse af Albertani Brixienensis »Liber con-
solationis«.

1873: 108 Rd. 32 Sk.

THORSEN, P. G., Professor, Dr. phil. (221).

Værk om danske Runemindesmærker.

1869—1870: 600 Rd.

1880—1881: 1000 Kr.

J. P. SUHR & SØNS LEGAT TIL ERINDRING OM PROFESSOR, DR. MED. & PHIL. JULIUS THOMSEN

I et ekstraordinært Møde i Selskabet den 24. November 1899 gav Præsidenten, Professor Julius Thomsen, Meddelelse om en til Selskabet indgaaet Skrivelse af følgende Ordlyd:

»Hermed have vi den Glæde at meddele det højtærede Selskab, at Arvingerne i Boet efter afdøde Etatsraadinde Ida Marie Suhr og tidligere afgangne Ægtefælle, Etatsraad, Grosserer Oluf Bernt Suhr, have ønsket — som et synlig Tegn paa Erkjendtlighed mod Professor, Dr. med. & phil. Julius Thomsen for hans store og gennem Dannelsen af Kryolithselskabet for Handelshuset J. P. Suhr & Søn saa betydningsfulde Arbejde paa Naturvidenskabens Omraade — idag paa 150-Aarsdagen efter Handelshusets Stiftelse at oprette et Legat paa 100 000 Kroner, der under Navn af »J. P. Suhr og Søns Legat til Erindring om Professor, Dr. med. & phil. Julius Thomsen« stedse skal bevares som et selvstændigt Hele under Selskabets Bestyrelse, saaledes at Kapitalen forbliver urørt, medens den aarlige Rente anvendes til Fremme af Selskabets Formaal efter den nærmere Bestemmelse af dets Præsident.

Om Tidspunktet og Formen for Legatkapitalens Udbetaling vil der iøvrigt kunne træffes Aftale med Boets Kurator, Højesteretssagfører Otto Liebe.

Kjøbenhavn, den 22. November 1899.

Executores testamenti i Boet efter afdøde Etatsraadinde Ida Marie Suhr og tidligere afgangne Ægtefælle, Etatsraad, Grosserer Oluf Bernt Suhr.

C. Liebe.

Carl Bech.«¹

¹ Efter Skrivelse i Selskabets Arkiv. Jvfr. i øvrigt: »Det Suhrske Hus i Kjøbenhavn 1749—1899. Historiske Meddelelser.« Af C. Nyrop. Trykt som Manuskript. Kbh. 1899.

Med *Johan Peter Suhr* (1712—1785) skiftede en stor Præsteslægt over til at blive en i Danmark kendt og højagtet Handelsslægt. J. P. Suhrs Far var Præst og ligesaa to Farbrodre. En tredje Farbroder var cand. theol., senere Forpagter, og en Faster var gift med en Præst. Af J. P. Suhrs Søsken- de var 3 Brødre Præster, 2 var Læ- rere og 2 Søstre var gift med Præster. J. P. Suhr kom 1728 i Lære hos Hør- kræmmer Oluf Hansen Aagaard, hvis Datter Anna Dorthea han ægtede i 1748. I November 1749 døde Aagaard, og J. P. Suhr fik overdraget baade Forretningen og den afdødes Gaard paa Gammel Torv, den saakaldte Suhrske Gaard. September 1750 tog Suhr Borgerskab og optoges i Lavet, og dermed grundlagdes det store Han- delshus, som i Løbet af 150 Aar altid havde en forende Stilling i Handels- livet, indtil det maatte ophøre paa Grund af Slægtens Uddøen. Arvtage- ren af Forretningen efter J. P. Suhrs Død var Sønnen Ole Bernt Suhr.

Denne var gift med Dorothea Beckmann, hvis Søster Susanne og hendes Mand Etatsraad J. H. Schou oprettede det foran omtalte Schous Legat. Med Overspringelse af et Slægtled var det atter en Ole Bernt Suhr (1813—1875), der videreførte den store Virksomhed. I 1847 ægtede han Ida Marie Bech (1825—1897). En stor Del af For- retningens Kapital og Ejendomme, bl. a. den Suhrske Gaard, var inden O. B. Suhrs Overtagelse anbragt i »Den Suhrske Familienstiftelse«, der straks blev anset for at skulle blive den væsentlige Bærer af Navnet Suhr.

I Midten af forrige Aarhundrede knyttedes det Suhrske Navn uløseligt til en anden for dansk Handel og Økonomi meget anset Mand: C. F. Tietgen, der havde sit For- retningskontor paa Gammel Torv i Huset ved Siden af den Suhrske Gaard. Disse to Mænd var det, som — med deres Forretningskyndighed og Kapital — sammen gik ind for det af daværende cand. polyt. Julius Thomsen tagne Initiativ til Brydning af Kryolit i Grønland. I 1853 havde Thomsen faaet Eneret til at anlægge og drive Fabrik- ker til Kryolitens Behandling samt Ret til at faa Mineralet fra Ivigtut. Faa Aar efter lod Tietgen Skibe sejle til Grønland efter Mineralet, og Suhr stod bag Anlæggelsen af en Fabrik i Danmark til Bearbejdelse deraf. I 1864 fornyedes Thomsens Eneret for

OLE BERNT SUHR

Malet af H. Christian Jensen
Kryolit-Mine- og Handels-Selskabets Kontor.

tyve Aar, og Kryolit-Mine- og Handels-Selskabet blev dannet, væsentlig for Kapital fra Suhr. Direktører for dette nye Selskab blev Julius Thomsen og O. B. Suhr. Selskabets Virksomhed er siden ført videre og udføres nu af Kryolitselskabet »Øresund« A/S, der stiftedes 1939 ved Sammenslutning af Staten (Grønlands Styrelse), Aktieselskabet Kryolit-Mine- og Handels-Selskabet og Øresunds chemiske Fabrikker. Selskabet har sit eget Skib ved Navn: Julius Thomsen.

Skønt Slægten Suhr var meget talrig — O. B. Suhr havde saaledes 12 Søskende og 6 Børn — skulde den rigt blomstrende Handelsvirksomhed i det Suhrske Hus snart standses paa Grund af manglende Arvtagere. 1896 døde Husets sidste Chef¹, og Aaret efter afgik ogsaa Etatsraadinde Ida Marie Suhr ved Døden. Den 22. November 1899, nøjagtig 150-Aarsdagen efter J. P. Suhrs Overtagelse af sin Svigerfaders Hørkramforretning og Gaard, afsluttedes Boet, og Forretningen ophævedes; kun Stiftelsen levede videre og bevarer det Suhrske Navn for Eftertiden.

En af Handelshusets sidste Udgiftsposter var Gaven til Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab paa 100.000 Kr. Paa Firmaets Afslutningsdag overrakte Dotationbrevet til Selskabet, hvis Præsident var Julius Thomsen, som en Anerkendelse af dansk Videnskabs Betydning i Kryolit-Sagen, og som en Tak til den Mand, der muliggjorde Optagelsen af en Kryolitindustri som et dansk Foretagende.

Dagen for Gavens Modtagelse meddelte Julius Thomsen Boets Eksekutorer følgende Takskrivelse:

»Herved bringer jeg foreløbigt min personlige Tak for den store og smukke Gave, som Boets Arvinger have bestemt for det kgl. danske Videnskabernes Selskab, og for den for mig meget smigrende Maade, paa hvilken de have ønsket at knytte denne Gave til mit Navn. Det vil altid være mig en Glæde at tænke tilbage paa det lange Tidsrum af c. 40 Aar, i hvilke jeg har haft Berøringspunkter med Firmaet »J. P. Suhr & Søn«, der nu efter 150 Aars Bestaaen afslutter sin stedse hæderfulde og lykkelige Virksomhed.«

I et ekstraordinært Møde den 24. November 1899 modtog Selskabet den storstilede Gave, og i en Takkeskrivelse fra Klasseformændene udtaltes bl. a. følgende:

»Det stiftede Legat, som forhaabentlig i Tidernes Løb vil finde en god og gavnlig Anvendelse, er Selskabet et overordentlig velkomment Vidnesbyrd om, at der hos fremragende Deltagere i det praktiske Liv findes en levende Forstaaelse af Videnskabens Betydning. At det gives til en rent videnskabelig Institution, viser Blik for den Andel, som ogsaa *saadant* videnskabeligt Arbejde, som tilsyneladende drives for Videnskabens egen Skyld, har i dennes for det praktiske Liv betydningsfulde Resultater. Paa den anden Side vil Tanken paa den Mand, som Boet særlig har villet hædre

¹ Generalkonsul Julius Holmblad, gift med Ole Bernt Suhrs Datter.

paa Grund af det praktiske Udbytte af hans Virksomhed, og som vort Selskab har stillet i Spidsen for sig paa Grund af hans dybtgaaende videnskabelige Arbejde, minde Selskabet om, at Videnskaben ikke udelukkende har sit Maal i sig selv, men ogsaa i de Resultater, som komme hele Samfundet til Gode. Det er derfor Selskabet kært, at Stifterne har knyttet et blivende Minde om denne Mand til Legatets Navn«.

Til Dotationsskrivelsen sluttede sig følgende Bestemmelse af Selskabets Præsident, Julius Thomsen, meddelt i Skrivelse af 6. December 1899:

»Legatets aarlige Renter føres til Indtægt for Selskabet, dog saaledes at der forbeholdes Præsidenten Ret til, uden særlig Bevilling fra Selskabets Side, at raade over et Beløb af indtil 1500 Kroner aarlig til Udgifter vedrørende Selskabets Anliggender. Hvad der af det sidstnævnte Beløb ikke benyttes i Aarets Løb, bliver at føre til Indtægt for Selskabet.«

Legatet udbetaltes 17. Januar 1900 med Indskrivningsbevis for 118.000 Kr. Obligationer og 290 Kr. kontant. Ved Oplæg i 1901 forøgedes de indskrevne Obligationers Nominalbeløb til 120.000 Kr.

Af de aarligt til Raadighed staaende 1500 Kr. har de skiftende Præsidenter, i Særdeleshed Julius Thomsens Efterfølger, Vilhelm Thomsen, anvendt større og mindre Beløb til meget forskellige Opgaver vedrørende Selskabet, hvoriblandt kan nævnes: Repræsentation ved festlige Lejligheder i Ind- og Udland, kalligraferede Adresser, Blomsterdekorationer og Kranse, Honorarer og Bidrag ved særlige Lejligheder og Afholdelse af enkelte festlige Møder i Selskabet. De ikke anvendte Beløb er ført til Indtægt for Selskabet.

GROSSERER A. COLLSTROPS HJEM FOR EN DANSK VIDENSKABSMAND (LUNDEHAVE)

En Aarrække efter Modtagelsen af Suhrs Legat skulde Selskabet atter blive beriget med en storstilet Gave fra en anden af det praktiske Livs Stormænd: Grosserer Andreas Collstrop (1847—1933). Medens Slægten Suhrs Handelsvirksomhed begyndte med Hørkræmmerhandelen, var det Tømmerhandelen, der beskæftigede Familien Collstrop gennem Slægtled¹. En Forbindelse mellem de to ompspændende Firmaer kan i denne Forbindelse knyttes derved, at den unge Andreas Collstrop modtog sin første

¹ Jvfr. »R. Collstrop A/S, 1. Januar 1914—39.« Udarb. af Carl Henrik Clemmensen. Kbh. 1938.

ANDREAS COLLSTROP

Malet af Knud Larsen

Privateje.

Kontoruddannelse hos »J. P. Suhr og Søn«. Efter et treaarigt Ophold i England, en Tid som var af afgørende Betydning for hans Karakter og hele Livsindstilling, vendte han tilbage til Faderens, Grosserer, Oberst Rudolph Collstrops Forretning og tog virksomt Del i Ledelsen af den gamle, solide Tømmerhandel. Kort Tid efter, i 1877, døde Faderen, og Andreas Collstrop, der under sit Englandsophold ofte havde fantaseret og drømt om større Virkeforhold, stod nu, som eneste mandlige Arvtager, overfor Virkeliggørelsen af sine vidtspændende Tanker. I 1880 afsluttede han den gamle Forretning og begyndte en engros og Agentur-Forretning i Træløst. Dette medførte utallige Rejser for ham, paa hvilke han selv knyttede personlige Baand mellem sig og sine Kunder, hvorved han blev en Tillidsmand indenfor sin Branche. Hans Rejser førte ham ogsaa til Udlandet, hvor han oprettede Agenturer for sin Virksomhed.

Ved et lykkeligt Tilfælde kom han i 1883 ind paa Leverance af Jernbanesveller til de danske Statsbaner, og dette blev af afgørende Virkning for hans Forretning. Han oprettede i dette Øjemed et Savværk i Køge og opfandt en meget besparende Savkonstruktion, der gav ham fuld Konkurrencedygtighed. Men Andreas Collstrop arbejdede videre, og da Spørgsmaalet om Imprægnering af Træ blev bragt paa Bane, kastede han sig med al sin Energi og Udholdenhed over dette Problem og opnaede trods megen Uvilje og Ligegyldighed fra Autoriteternes Side at faa en Kontrakt i Stand med Statsbanerne, hvorefter han kunde oprette den første Imprægneringsanstalt i Tilknnytning til Savskæreri i Køge. Virksomheden voksede med rivende Fart, og Andreas Collstrop modtog snart al den Anerkendelse, som han havde Krav paa. Ikke blot for Statsbanerne, men ogsaa for Privatbaner, Telefonselskaber o. a. sparede Imprægneringen store aarlige Summer. Utrættelig var han med overalt, paa Rejse ude og hjemme, for paa første Haand at have Føling med den vidt forgrenede Forretnings- og Fabriksvirksomhed. I 1914 omdannede Andreas Collstrop Firmaet til et Aktieselskab, i hvilket han blev Bestyrelsens Formand, medens yngre Kræfter overtog Ledelsen af det daglige Arbejde. Firmaet bevarede stadig Faderens Navn: R. Collstrop, som det havde faaet ved Faderens Overtagelse i 1838. Andreas Collstrop, hvis Motto var:

»Arbejde — Livets Glæde«, trak sig paa ingen Maade tilbage fra Aktivitet, og han modtog adskillige Tillidshverv, som han røgtede med Dygtighed og Ansvar.

I 1905 havde Collstrop købt Lystejendommen »Lundehave« ved Helsingør af Skibskaptajn Koch. Ejendommen gennemgik en omfattende Forandring, præget af Collstrops engelske Smag. Collstrop holdt umaadelig meget af dette Sted, og han saa gerne sin Vennekreds samlet her. Han ønskede ikke, at det prægtige Sted skulde gøres til Genstand for et tilfældigt Salg, og derfor søgte han Forhandling med sin Ven og Raadgiver, Kammeradvokat Vagn Aagesen om en passende Sikring af Hjemmet. Fra dette Tidspunkt er Andreas Collstrops Navn knyttet til Videnskaberne Selskabs Historie. I Selskabets Møde den 20. Februar 1925 gav Sekretæren, Martin Knudsen, Meddelelse om en Samtale med Kam-

»LUNDEHAVE«

Fotografi.

meradvokaten vedrørende Grosserer Collstrops Ønske om at testamentere »Lundehave« til en Slags Æresbolig for en dansk Videnskabsmand. Selskabet gav Udtryk for Sympati for denne Tanke uden at tage Stilling til Forslagets Detailler. For den nærmere Behandling af Sagen nedsattes et snævert Udvalg bestaaende af Kr. Erslev, Aage Friis og Martin Knudsen. I Selskabets følgende Møde, den 6. Marts, stillede Udvalget Forslag om Selskabets Modtagelse af den tilbudte Gave.

»Lundehave« er beliggende ved Nordre Strandvej paa Søsiden i Nærheden af Marienlyst Park ved Helsingør. Grundarealet er c. 23.000 □ Alen, hvoraf to Trediedele er dels Byggegrunde, dels dyrket som Have, og Resten dels stenet Strandbred, dels bevokset med Marehalm; Villaen ligger omtrent midt paa Grunden og har to Etager med flere meget store Værelser, hvorfra der er en herlig vid Udsigt til Kronborg og den svenske Kyst med Kullen. I Haven ligger et Gæstehus med fem Værelser. Med Ejendommen skulde følge det meste af Indboet, samt en Kapital paa c. 300.000 Kr.

Selskabet vedtog med Tak at modtage Gaven, og Udvalget paatog sig at assistere ved Udarbejdelsen af Fundatsen. I Overværelse af Selskabets Protektor, Hs. Majestæt Kongen, oplæstes i Mødet den 3. April 1925 den af Testator den 23. Marts underskrevne Fundats. Denne blev taget til Efterretning, og Selskabet besluttede at paatage sig de deri omtalte Forpligtelser.

FUNDATS FOR »GROSSERER A. COLLSTROPS HJEM FOR EN DANSK VIDENSKABSMAND«

»Undertegnede Grosserer *A. Collstrop* har i Forventning om allerhøjeste kgl. Konfirmation fastsat følgende Fundats for det af mig oprettede Hjem (Legat).

§ 1.

Hjemmets (Legatets) Navn skal være »Grosserer A. Collstrop's Hjem for en dansk Videnskabsmand«.

§ 2.

Hjemmets Formue bestaar af Ejendommen »Lundehave« ved Nordre Strandvej, Helsingør, Matr. Nr. 1 aø, 1 ba, 1 bm af Marienlyst Slot, Lappen og Grønnehave, med Bygninger og Have, det paa Ejendommen værende, Hjemmet tilhørende Indbo og Inventar, og en Kapital, stor 300.000 Kr. i 5 % danske Gjenforeningsobligationer.

§ 3.

Hjemmets Værneting er den Jurisdiktion, hvorunder »Lundehave« til enhver Tid hører.

§ 4.

Hjemmet forestaas af en Bestyrelse paa 4 Mænd, af hvilke et Bestyrelsesmedlem skal være Jurist. Den vælges af det kgl. danske Videnskabernes Selskab i København, idet jeg dog forbeholder mig selv at vælge den første Bestyrelse.

Bestyrelsens Funktionstid er 6 Aar; den vælger selv sin Formand, der kan forpligte Hjemmet overfor Tredjemand.

Bestyrelsen fører Protokol over sine Møder samt Regnskab over Hjemmets Indtægter og Udgifter. Den oppebærer ikke noget Honorar, men er berettiget til at faa sine Rejseomkostninger godtgjort og til at anvende det fornødne Beløb, dog ikke over 400 Kr. aarlig, til Assistance ved Regnskabsføring m. v.

§ 5.

Bygningerne paa »Lundehave« skal bevares og vedligeholdes af Hjemmet, indvendig og udvendig, tilligemed det derværende, Hjemmet tilhørende Indbo og Inventar. Vedligeholdelsen skal være passende god og solid, men ikke overdreven. Ligeledes skal Hjemmet holde Opkørslen til Hovedbygningen og Haven med Gange i pæn Stand, i Lighed med den Stand, hvori Alt — derunder Blomsterhaven — har været holdt i den Tid, jeg selv har ejet Ejendommen. Bestyrelsen skal til Stadighed holde en fast Gartner paa Ejendommen.

Jeg forbeholder mig Ret til selv at bebo Ejendommen, saalænge jeg lever eller ønsker det. Efter min Død eller min Fraflytning fra Ejendommen skal den tjene som livsvarigt, vederlagsfrit Hjem for en dansk Videnskabsmand.

Valget af den Videnskabsmand, der skal have sit Hjem paa Ejendommen, træffes af ovennævnte Videnskabernes Selskab. Vedkommende, der vælges, skal skriftligt forpligte sig til at have sit Hjem paa Ejendommen Størstedelen af Aaret og mindst 9 Maaneder af hvert Kalenderaar. Ingen Del af Hovedbygningen maa under nogen Form udlejes, og uden Bestyrelsens Samtykke er Vedkommende ikke berettiget til i sin Brugstid at udleje eller bortforpagte noget af den øvrige Del af Ejendommen. Det paa denne værende Indbo og Inventar, over hvilket der ved hans Indflytning skal optages en af ham underskreven Fortegnelse, skal han være pligtig til at bevare og til at holde i passende god Stand.

§ 6.

Af Renterne af den Hjemmet tilhørende Kapital skal et Beløb af 2.000 Kr. aarligt henlægges til et Reservefond, hvis Midler efter Bestyrelsens Skøn kun maa anvendes til ekstraordinære Udgifter saasom Nyanskaffelser af større Indbogenstande eller større ekstraordinære Udgifter til Ejendommens Vedligeholdelse og Forbedring. Naar Reservefonden ved det aarlige Oplæg og ved Tillæg af Renter af Reservefondens Midler har naaet et Beløb af 30.000 Kr., ophører Henlæggelsen og genoptages kun for det Tilfælde, at Reservefonden ved ekstraordinære Udgifter maatte komme ned under det nævnte Beløb.

De øvrige Renter af den Hjemmet tilhørende Kapital skal anvendes til Betaling af Skatter og andre Afgifter af Ejendommen, til Gartnerløn og andre Udgifter ved Havens Pasning, til almindelig Vedligeholdelse af Bygninger, Indbo og Inventar samt til Brændsel til og Pasning af Varmeanlægene. Forbruget af Gas og Elektricitet betales af Hjemmets Beboer.

Hvis Hjemmets Indtægter tilstrækker, er Bestyrelsen derhos berettiget til at tilstaa Vedkommende en passende Hjælp til Bestridelse af hans forøgede Udgifter til Folkeløn, Belysning m. v. Det er selvfølgelig min Tanke ved denne Bestemmelse, at alt, hvad der bliver tilovers, efter at de efter Bestyrelsens Skøn fornødne Udgifter er afholdte, skal tilfalde Vedkommende.

Saalænge jeg selv bebor Ejendommen, forbeholder jeg mig Ret til selv at beholde Renterne af den Hjemmet tilhørende Kapital.

§ 7.

Den Hjemmet tilhørende Kapital maa ingensinde formindskes, og den skal stedse holdes anbragt efter Reglerne for Anbringelse af Umyndiges og andre under offentligt Tilsyn staaende Midler. Værdipapirerne, der saavidt muligt skal noteres paa Hjemmets Navn, forsynes med Forbudspaategning af Undervisningsministeriet.

§ 8.

Den Hjemmet tilhørende Ejendom, Værdipapirer eller Løsøre maa ingensinde behæftes med Laan.

§ 9.

Hjemmets Regnskabsaar er Kalenderaaret. Regnskabet, der aflægges af Bestyrelsen, skal indsendes til Undervisningsministeriet til Revision og Decision inden hvert Aars 1ste April.

§ 10.

Tillæg til eller Forandringer i denne Fundats kan foretages af Videnskabernes Selskab og erholde Gyldighed, naar de derefter stadfæstes af Undervisningsministeriet. Der maa dog ingensinde fastsættes saadanne Forandringer eller Tillæg, at Hjemmets Hovedformaal forandres.

København, den 23. Marts 1925.

A. COLLSTROP.«

Efter Fundatsens Bestemmelse valgte Andreas Collstrop, samtidig med Fundatsens Underskrift, den første Bestyrelse, der kom til at bestaa af Collstrops Søn, Attaché ved det danske Gesandtskab i Berlin, Rudolf Collstrop, Kammeradvokat Vagn Aagesen (Formand), Aage Friis og Martin Knudsen.

Under 13. Maj 1925 havde Undervisningsministeriet ad mandatum meddelt kgl. Konfirmation paa Fundatsen.

Den med Ejendommen følgende Kapital forøgedes i 1927 med et nyt Beløb paa 30.000 Kr.

Den 21. Juli 1933 afgik Andreas Collstrop ved Døden, og »Lundehave« var dermed ledig. Selskabet nedsatte derfor i det første Møde i Efteraaret s. A. et Udvalg bestaaende af Præsidenten (A. B. Drachmann), Klasseformændene (Finnur Jónsson og S. P. L. Sørensen), Sekretæren (Martin Knudsen) og Aage Friis for at stille Forslag til Selskabet vedrørende Fremgangsmaaden ved Valg af Legatnyder. Det forventedes, at Boligen efter en Hovedreparation vilde være færdig til Indflytning i April 1934. Udvalgets Forslag behandledes i Selskabets Møde den 3. November 1933, hvor følgende Bestemmelser for Fremgangsmaaden vedtoges:

»1) Naar Friboligen bliver ledig, gøres der Meddelelse herom paa Selskabets førstkommende Møde. Forsaavidt her ikke træffes anden Bestemmelse, udsendes der en Skrivelse til samtlige Medlemmer af Selskabet med Angivelse af Vilkaarene for Beboelsen og med Anmodning om at meddele Sekretariatet, om de ønsker at komme i Betragtning ved Besættelsen af Boligen. Saafremt intet af Selskabets Medlemmer kommer i Betragtning, tager Selskabet Bestemmelse om, hvad der videre bliver at foretage.

2) Naar der fra Medlemmer af Selskabet er indkommet Anmeldelser, meddeler Sekretariatet hvert af disse Medlemmer, hvilke andre Medlemmer der har indgivet Anmeldelse.

3) De Anmeldelser, der efter saadan Meddelelse fastholdes, behandles i et Udvalg bestaaende af Præsidenten, de to Klasseformænd, Sekretæren, samt de Medlemmer af Selskabet, der har Sæde i Bestyrelsen for det Collstropske Legat.

Forsaavidt nogen af de her nævnte Medlemmer af Udvalget ønsker at komme i Betragtning ved Besættelsen af Boligen, deltager han ikke i Udvalgets Forhandlinger. Udvalget videresender Anmeldelserne til Selskabet, eventuelt med vejledende Bemærkninger eller med Anbefaling af en eller flere af dem.

4) De fra Udvalget oversendte Anmeldelser forelægges Selskabet i et Møde. Valget af Beboer sker derefter i et følgende Møde efter de Regler, der er fastsat i Selskabets Vedtægter § 9 (Valg af Præsident og Embedsmænd).«

Som det fremgaar af de foranstaaende Bestemmelser, skulde Friboligen søges, ikke tildeles af Selskabet som en Æresbolig. Fire Medlemmer af Selskabet ansøgte om at bo paa »Lundehave«, men man samledes i Udvalget hurtigt om den ældste Ansøger, Otto Jespersen, og i Selskabets Møde den 15. December 1933 valgtes han til Hjemmets første Beboer efter den nye Ordning. Legatet har ladet indsætte en Bronzeplade i Ejendommen med følgende Inskription: »Andreas Collstrop, død i 1933, skænkede denne Bolig til en dansk Videnskabsmand.«

Ifølge Fundatsen skulde Hjemmets Bestyrelse vælges for seks Aar ad Gangen. Den første Bestyrelse valgtes af Collstrop i 1925 og genvalgtes af ham i 1932. I 1937 foretoges Genvalget af Selskabet. 1939 afgik Bestyrelsens hidtidige Formand Kammeradvokat Vagn Aagesen ved Døden, og i Stedet valgtes Højesteretssagfører Thorkil Knudtzon til Medlem, medens Martin Knudsen blev Bestyrelsens Formand.

Siden 1932 har Bestyrelsen hvert Aar til Selskabet indsendt Beretning og Regnskabsoversigt, som findes optaget i den aarlige »Oversigt over Selskabets Virksomhed«.

EMIL HERBORGS LEGAT TIL UNGE, DANSKE, MANDLIGE, UBEMIDLEDE NATURVIDENSKABSMÆND

Endnu en Mand fra den praktiske Handels Verden knyttede en stor Gave til Videnskaberne Selskab. Men medens Suhr og Collstrop, var store og velkendte Navne baade i Danmark og i Udlandet, var Rentier Emil Herborg ganske ukendt af de fleste. Til Gengæld vil hans Navn efter hans Død blive bevaret i taknemmelig Erindring hos en Række Videnskabsmænd, som i den første og ofte økonomisk vanskelige Del af deres Karriere modtog det anselige Legat. Som tidligere nævnt var Suhrs og Collstrops Legater til Selskabet kun til Brug for Selskabet og Enkeltmand.

Legatstifteren, Rentier Emil Herborg (Navneforandring 1905 fra Hansen), var født i Rudkøbing den 2. Juni 1879 som Søn af Bødker H. C. Hansen og Hustru Marie Elisabeth f. Nielsen¹. Som udgaaet fra Vajsenhuset i København nærede han

¹ De følgende personlige Oplysninger skyldes dels Emil Herborgs Testamente, dels d'Hrr. Sagfører Marius Arentoft og Grosserer Jørgen C. Hendil, København.

EMIL HERBORG

Fotografi.

Livet igennem en Interesse for denne Institution. Det havde været hans Ønske at læse videre, men der var ikke Pengemidler dertil. Han arbejdede da først i en Boghandel, senere paa Beauvais' Konservesfabrik i København. Som 18-aarig rejste han til Amerika. Efter i nogen Tid at have forsøgt sig frem med forskelligt tilfældigt Arbejde, begyndte han under Navnet Herborg en Forretning i New York med Køb og Salg af dansk og norsk Hermetik. Ved sin Forretning, der havde Agenter over hele U. S. A., tjente han mange Penge, men brugte ogsaa mange til Rejser, Velgørenhed, Indkøb af Bøger o. l. I sin Fritid plejede Emil Herborg litterære Interesser. Han læste meget, baade Skønlitteratur og faglige Bøger, bl. a. nærede han en dyb Interesse for fremmede Religioner. Men han specialiserede sig ikke i særlig Grad. Han drøftede gerne Emner indenfor Biologi og Astronomi og læste derom, men dyrkede ikke noget videnskabeligt Studium. Trods tyve Aars Ophold i Udlandet glemte Emil Herborg,

der var stærkt nationalsindet, ikke Danmark, som han besøgte hvert Aar. Over Døren til hans Kontor stod hans Valgsprog »Intet over Fædrelandet«. Træt af de fremmede Forhold solgte han sin Forretning og vendte tilbage til Danmark. Ensom, kun kendt af faa, fortsatte han her med stor Kraft sin Læsning og opnaaede gode Kundskaber. I Slutningen af 1926 foretog han en Rejse, bl. a. til Palæstina, men han vendte syg hjem og døde, ramt af et Hjerteslag, den 16. Marts 1928, kun 48 Aar gammel. Sit store Legat stiftede Emil Herborg for unge, ubemidlede Videnskabsmænd i Erindringen om, hvad han selv som ung, dengang uden Midler, var gaaet Glip af.

Den 20. Juni 1927 havde Rentier Herborg oprettet sit Testamente, ifølge hvilket Selskabet skulde bestyre og administrere det Legat, som bestod i Værdien af Størstedelen af hans Efterladenskaber. Efter hans Død fik Selskabet i Mødet den 30. Marts 1928 Meddelelse om Legatet og paatog sig de med Administrationen følgende Forpligtelser. I Mødet den 11. Januar 1929 behandlede Selskabet det af Boets Eksekutorer udformede Forslag til en Fundats, og et Udvalg nedsattes for den videre Behandling

deraf. Efter nogle faa Ændringer vedtog Selskabet den 25. Januar 1929 nedenstaaende Fundats.

»I Henhold til Bestemmelserne i afdøde Rentier *Emil Herborgs*, den 20. Juni 1927 for Notarius publicus i København, underskrevne Testamente, opretter vi undertegnede Fabriksinspektør *Rasmus Rasmussen* og Sagfører *Marius Arentoft* som executores testamenti i Boet følgende

FUNDATS FOR »EMIL HERBORGS LEGAT TIL UNGE, DANSKE, MANDLIGE, UBEMIDLEDE NATURVIDENSKABSMÆND«

§ 1.

Legatstifteren er Rentier *Emil Herborg*, født i Rudkøbing den 2. Juni 1879, død Vesterbrogade 171, København, V. den 16. Marts 1928.

§ 2.

Legatkapitalen bestaar af Afdødes samtlige Efterladenskaber, bortset fra en Del personlige Effekter og et kontant Beløb paa Kr. 5.000,00.

§ 3.

Legatkapitalen pr. Dagen for Boets Opgørelse den 15. Marts 1929, beregnet efter Kursværdien udgør Kr. 162.879,57 med Fradrag af Udlægsstempler Kr. 300,60 altsaa

Kr. 162.578,97

skriver et Hundrede Seksti To Tusinde Fem Hundrede Syvti Otte Kroner og 97 Øre, der foreligger saaledes: . . .

§ 4.

Legatet administreres af et Udvalg, som til dette Formaal nedsættes af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab, og som vælges blandt dette Selskabs Medlemmer. Udvalget vælger selv sin Formand, hvem det paahviler at tage Initiativet til Bekendtgørelse angaaende Opfordring til Ansøgning om Legatportioner, Indkaldelse til Møde til Behandling af indkomne Ansøgninger m. m.

Udvalget aflægger aarlig Beretning og Regnskab til Det kgl. danske Videnskabernes Selskab.

§ 5.

Legatets Kapital skal stedse anbringes i første Klasses Obligationer, og Kapitalen maa ingensinde angribes, men kun Renterne, som uddeles i Portioner.

§ 6.

Naar Uddelingen af Legatportionerne skal foregaa, tilkalder Udvalget blandt Professorerne ved Københavns Universitets Fakulteter Repræsentanter for Fagene Biologi (fortrinsvis Dyrobiologi) og Astronomi, for saa vidt disse Professorer ikke allerede er Medlemmer af Udvalget. Det saaledes forstærkede Udvalg foretager Uddelingen, der afgøres ved almindelig Stemme flerhed.

§ 7.

Legatportioner maa kun, bortset fra den i § 8 nævnte Undtagelse, uddeles til unge, danske, mandlige, ubemidlede Naturvidenskabsmænd, og ingen Legatnyder maa ved første Tildeling være over 30 Aar gammel, og for at kunne faa Legatet tildelt maa Vedkommende ikke alene selv være uden Midler, men han maa ogsaa være uden bemidlede Slægtninge i op- og nedstigende lige Linie og første Side-linie, saaledes at ingen, som har velsituerede Slægtninge som nævnt kan komme i Betragtning ved Legatuddelingen, og skulde det senere komme til den afgørende Komitees Kundskab, at en Legatnyder har skjult, at han havde velsituerede Slægtninge, skal videre Udbetaling straks ophøre.

§ 8.

Af Legatkapitalens Renter skal forlods tilfalde . . . . . for Tiden boende . . . . . saalænge hun lever, et maanedligt Beløb, stort Kr. 50,00, skriver Femti Kroner, der udbetales mod hendes personlige Kvittering eller ifølge Fuldmagt og mod behørig Leveattest.

Legatkapitalens Renter uddeles iøvrigt i Portioner à Kr. 150,00 maanedlig i indtil 36 Maaneder. En Legatnyder, som efter Forløbet af 36 Maaneder har opbrugt et tilstaaet Legat, kan yderligere tilstaaes for indtil 36 Maaneder ad Gangen og saa fremdeles, saafremt det forstærkede Udvalg mener, at dansk Videnskab vil høste Hæder deraf.

§ 9.

Naar en Legatportion er ledig, skal den averteres i »Berlingske Tidende« og »Politiken«, samt eventuelt i de faglige Tidsskrifter efter Administrationens Skøn.

§ 10.

Ansøgning sker ved Udfyldning af en Blanket, som udleveres af Administrationen og tilbageleveres inden en af denne fastsat Frist, hvorom Bekendtgørelsen skal indeholde det fornødne.

Rigtigheden af det i Ansøgningen anførte skal dokumenteres for Administrationen.

København, den 23. Marts 1929.

R. RASMUSSEN.

MARIUS ARENTOFT. «

I Tilslutning til Fundatsen vedtog Selskabet følgende Forslag til Tilføjelse i Forretningsordenen:

»Medlemmerne af Legatets Bestyrelse afgaar efter Tur, eet hvert Aar i April Maaned, til hvilken Tid Erstatningsvalg finder Sted, første Gang i 1931. Den fra-trædende kan genvælges. Den første Rækkefølge for Afgang bestemmes ved Lod-trækning. Afgaar et Medlem, før hans Funktionstid er udløbet, foretages Erstatningsvalg for Resten af Funktionstiden samtidig med det ordinære Valg i April. Udvalgets aarlige Beretning aflægges til Selskabet i Marts og trykkes i Oversigten.«

I samme Møde 19. April 1929 valgtes den første Bestyrelse af Legatet, der konstituerede sig med Martin Knudsen som Formand (om Medlemmer af Legatbestyrelsen se nedenfor).

Under 14. Marts 1930 havde Undervisningsministeriet ad mandatum meddelt kgl. Konfirmation paa Fundatsen, efter at der paa Ministeriets Foranledning var foretaget nogle mindre Ændringer i Fundatsens §§ 4 og 5 vedrørende Aflæggelse og Revision af Regnskab samt om Anbringelsen af Legatkapitalen.

Af Fundatsens Indhold er særlig Testators strenge Bestemmelser i § 7 om Legatnydernes Ubemidlethed iøjnefaldende. At Emil Herborg formulerede denne udtrykkelige Bestemmelse saa skarpt, skyldtes ifølge Testamentet egen Erfaring med Forbigaaelse ved Tildeling af det paa Finansloven bevilgede Rejse-Stipendium til »Unge Handelsmænds videre Uddannelse i Udlandet«, hvor — efter Herborgs Opfattelse — »politisk« Misbrug af offentlige Midler havde gjort sig gældende mod ham selv.

Hvert Aar har Legatbestyrelsen afgivet Beretning og Regnskab, som findes trykt i den aarlige »Oversigt over Selskabets Virksomhed«. Den i 1929 modtagne Formue udgjorde c. 172.000 Kr. paalydende Værdi. Da ikke hele Rentebeløbet kan udbetales paa Grund af de aarlige Legatportioners Størrelse, er Formuen stadigt stigende og udgjorde ult. 1941 c. 183.200 Kr. paalydende Værdi. Fra April 1929 til April 1931 uddeltes aarlig to Portioner à 1800 Kr. De første to Legatnydere valgtes af Bestyrelsen i Juni 1929. Fra April 1931 til Dato har fire unge Videnskabsmænd ad Gangen nydt godt af dette store Legat. Hidtil har 16 Personer haft Legatet, deraf to i 6 Aar, de øvrige i 3 Aar. Der er saaledes i 13 Aar (til 31. Marts 1942) udbetalt en Sum af 86.400 Kr. til dette Formaal. Legatnyderne, der alle er Naturvidenskabsmænd, for-deler sig paa de forskellige Fag med følgende Antal Portioner à 3 Aar: Astronomi 2, Botanik 3, Fysik 6, Fysiologi 1, Geologi 2, Matematik 1, Zoologi 3. Antallet af Ansøgere har i samme Tidsrum været 113. Ved Legatledighed har der hidtil været skiftet mellem Fortrin for den matematisk-fysiske Faggruppe og den naturhistoriske Faggruppe. Ved enkelte Lejligheder har Bestyrelsen efter Fundatsens § 6 tilkaldt fagkyndige Repræsentanter fra Universitetets matematisk-naturvidenskabelige Fakultet.

MEDLEMMER AF LEGATETS BESTYRELSE 1929—1942

Fra Maj 1941 bestaar Bestyrelsen af 8 Medlemmer.

Brønsted, J. N.	19. April 1929—
Bøggild, O. B.	19. April 1929—
Knudsen, Martin H. C. (Formand)	19. April 1929—
Krogh, S. Aug. S.	19. April 1929—1. April 1932.
Ostenfeld, C. E. H.	19. April 1929—16. Jan. 1931 (†).
Strömngren, S. E.	19. April 1929—
Wesenberg-Lund, C. J.	19. April 1929—2. Maj 1941.
Jensen, Ad. S.	1. April 1932—
Jessen, Knud	1. April 1932—
Nørlund, N. E.	2. Maj 1941—
Steenberg, C. M.	2. Maj 1941—

PASTOR EMER. F. J. ØRNBORGS LEGAT

Det af Selskabet sidst modtagne Legat stammer ikke fra nogen travlt beskæftiget Handelsmand, men fra en ensom og særpræget Mand, der ved stor Nøjsomhed forøgede en mindre Kapital saaledes, at han ved sin Død i en meget høj Alder efterlod sig en Formue paa mere end 700.000 Kr.

Frederik Julius Ørnborg (Navneforandring fra Andresen) var født den 14. November 1842 i Kjolstrup paa Fyen som Søn af Forpagter, senere Proprietær J. Chr. Andresen og Hustru, født Thomsen. Som Student deltog han i Krigen 1864. Efter teologisk Embedseksamen i 1870 virkede han som Præst, først ved Ry i Jylland, fra 1876 i Gentofte og sidst fra 1879 som Sognepræst i Haslund-Ølst ved Randers indtil 1896, da han tog sin Afsked og tilbragte flere Aar i Udlandet. Under et Ophold i København døde han den 22. Oktober 1936, knap 94 Aar gammel¹.

For sin store Formue havde Ørnborg ved Testamente af 15. Oktober 1934 med Codicil af 12. Juli 1935 stiftet »Pastor emer. F. J. Ørnborgs Legat«. Legatets Fundats blev kgl. stadfæstet den 6. Oktober 1937. Efter Fradrag af Arvegifter m. m. var Legatets Formue udlagt med ialt 536.000 Kr. paalydende Obligationer. Af Legatet uddeltes ifølge Fundatsen adskillige Beløb til velgørende humane Foreninger og Stiftelser, og ogsaa Malerkunsten, som Pastor Ørnborg holdt af og selv dyrkede, blev betænkt. Men det var især Videnskaben, — mod hvilken han følte sig taknemmelig i sin Ensomhed og Alderdom, — der modtog et stort Beløb. »Det Ørnborgske Studielegat« udlagdes med en Sum paa 100.000 Kr., hvis Renter gennem Københavns Universitets Stipendieudvalg skulde være til Hjælp for Studenter under deres Studium. Desuden betænkte Selskabet med et aarligt Rentebeløb paa 2000 Kr., om hvis Anvendelse Fundatsens § 3 udtalte:

¹ Jvfr. »Fundatser for de Ørnborgske Legater«, 1937.

»Beløbet skal udelt tildeles en Videnskabsmand til Hjælp til Udarbejdelse af et videnskabeligt Arbejde.«

Om Legatets Oprettelse modtog Selskabet Meddelelse i et Møde den 22. Oktober 1937, Aarsdagen for Legatets Stiftelse, og Selskabet modtog med Tak den smukke Gave. Under Drøftelsen af en Forretningsorden for Uddelingen af Legatet vedtoges det bl. a., at Medlemmer af Selskabet kunde være Legatnydere. I Mødet 22. April 1938 besluttede Selskabet følgende Bestemmelse vedrørende Legatets Uddeling:

»Hvert Aar i September Maaned udsender Sekretæren til alle Selskabets Medlemmer Meddelelse om, at Ørnborgs Legat er ledigt. Medlemmer, som enten selv ønsker at komme i Betragtning, eller som vil foreslaa en Videnskabsmand indenfor Selskabet som Legatnyder, indsender derefter til Sekretariatet inden Udgangen af Oktober Maaned Meddelelse om deres Ønske.

Legatet tildeles af Selskabet efter Behandling i et Udvalg bestaaende af Præsidenten, Klasseformændene, Sekretæren og Kassekommissionens Formand.«

Ved den første Uddeling af Legatet, som fandt Sted i November 1938, uddeltes 2 Portioner af Legatet, og siden er der hvert Aar udbetalt 2000 Kr. til den Ansøger, som Selskabet har valgt. Under Drøftelsen i Udvalget af nogle principielle Spørgsmaal med Hensyn til Uddelingen, fandt man det rimeligst, at Selskabets Medlemmer, der søgte om Legatet, skulde have Forret, endvidere at Legatet efter ny Ansøgning kunde fornyes for en Legatnyder. Vedrørende Spørgsmaalet om, hvorvidt Legatet skulde alternere mellem Selskabets to Klasser, blev der ikke truffet nogen Bestemmelse.

Af de Legater, der har Tilknytning til det Kgl. danske Videnskabernes Selskab, skal endnu kun nævnes to, som kun har ringe Forbindelse med Selskabet, men i hvis Fundatser dets Navn indgaar paa forskellig Maade.

Det ældste af de to er »R. K. Rasks Legat«, hvis første Fundats stammer fra Oktober 1896, med kgl. Konfirmation af 8. September 1897. En ny Fundats oprettedes i Oktober 1917, kgl. konfirmeret den 20. November 1918. Legatet tilhører og bestyres af

FREDERIK JULIUS ØRNBORG

Fotografi.

det filologisk-historiske Samfund i København (stiftet 10. Oktober 1854); dets Renter bruges til Præmier for gode Besvarelser af filologiske Prisspørgsmaal samt til Udgivelse af videnskabelige Arbejder. Legatet stiftedes af Samfundet paa Grundlag af to Bidrag fra Professor Ludvig Wimmer i 1879 og 1887, samt senere Gaver og Tilskud fra anden Side, bl. a. en Arv fra Museumsinspektør, Dr. phil. Chr. Jørgensen. Kapitalen udgjorde ult. September 1942 c. 23.400 Kr. I Fundatsens § 8 hedder det:

»Hvis Samfundet opløses, gaar Legatet over til det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, som da forventes i den nye Fundats, der eventuelt vil være at oprette, at ville bevare Legatets Navn og Øjemed uforandret.«

Det andet Legat er »*Professor, Dr. phil. Johannes Schmidt's Legat for Havforskning*«, for hvilket Fundats blev vedtaget i Oktober 1938, kgl. konfirmeret den 13. December 1938. Renterne af Kapitalen er bestemt dels til Uddeling af en Guldmedaille, præget med et Relief af Professor Johs. Schmidt, dels til Uddeling af Studielegater og Rejseunderstøttelser. Den Formue, som var til Stede ved Fundatsens Oprettelse, udgjorde 30.000 Kr. i Obligationer samt andre Værdier tilhørende det ophævede »Professor Johs. Schmidt's Studielegat for Havforskere«. Den første Bestyrelse bestaar af de danske Medlemmer af den tidligere Bestyrelse for det ophævede Studielegat. Senere skal Legatbestyrelsen bestaa af 5 Medlemmer, der alle er Videnskabsmænd, og hvoraf Selskabet vælger een efter en fast Turnus.